

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

Беларусь пераглядае канцэпцыю энэргетычнай бяспекі. «Нафтан», які можа забяспечвацца нафтай з марскога тэрміналу ў Вэнтспілсе, мае стаць яе ключавым элементом.

А.Лукашэнка акцэнтую на скарачэньні бюджэтных выдаткаў, нарошчваньні прытоку замежных інвэстыцый у краіну, узмацненьні ролі прыватнага бізнэсу. І патрабуе ад Расеі аплаты за зямлю пад нафта- і газаводамі. **Старонка 3.**

Паварот

У НУМАРЫ

Ван дэр Ліндэн ня пэўны, ці ёсьць у Беларусі палітвязьні

Візыт прэзыдэнта Парлямэнцкай асамблеі Рады Эўропы ў многім застаецца загадкай. Піша Зьміцер Панкавец. **Старонка 5.**

«Я супрацоўнічаў з КДБ»

Студэнт-каліновец пакаяўся, што быў інфарматарам пад мянушкай «Вэктар». **Старонка 6.**

Пралятаючы над электаратам

Кіраўніцтва апазыцыі ў цяперашнім складзе страціла давер дэмакратычнага грамадзтва. Піша Леанід Гаравы. **Старонка 11.**

Зброя непагоды

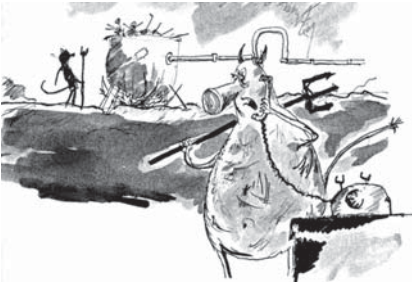
Прычына кліматычных зьменаў — у сакрэтнай зброі. Піша Руслан Равяка. **Старонка 14.**

Зацягнуты антракт

Ніколі ня ведаеш, які акт беларускай драмы стане апошнім. Піша Віталь Тарас. **Старонка 9.**

AFP

люстра дзён

- Паварот 3
- Ван дэр Ліндэн
ня пэўны, ці ёсьць
у Беларусі палітвязьні . 5
- «Я супрацоўнічаў
з КДБ» 6
- Герой, здраднік,
ахвяра 7
- Хто яшчэ быў
сэксотам 7

камэнтары

- Віталь Тарас.
Зацягнуты антракт 9
- Леанід Гаравы.
Пралятаючы
над электаратам 11
- Павал Севярынец.
Шоў беларушчыны... 12

рэакцыі

- Руслан Равяка. Зброя
непагоды 14

культура

- Блізкі сьвет Тацяны
Беланогай 15
- Хадановіч
не карыстаецца
tut.by 19

У нумары

- Нарэшце
па-беларуску 19
- Варты падручнік 19

комікс

- Бульбашэўскі
і міліцыя 16

мы самі

- Вялікі дзякуй
за ахвяраваньні 17

пра бел/пра сьвет

- Урокі нравственнасьці 20

літаратура

- Тацяна Барысік.
П'яніцы пра сябе 21

- Даніла Жукоўскі
пра кнігу Віктара
Сазонава 22

- «Псэўданімы — гэта
маё жыццё». Гутарка
зь Янкам
Саламевічам 24

- Палец Зянона.
Мініатура Юр'я
Юркаўца 26

- Павал Абрамовіч.
Небасьпечнае
пачуццё 26

- Уладзімер Някляеў.
Знакі прыпынку 27

in memoriam

- Памёр Рышард
Капусьцінскі 26

год паэзіі

- Анатоль Івашчанка,
Алесь Аркуш, Алесь
Макрацоў 28

50 РАДКОЎ РЭДАКТАРА

Дачакаліся капіталізму

Урад прэзэнтаваў праект паставак нафты праз Латвію (старонка 3). Беларусь пераглядае канцэпцыю энэргетычнай бяспекі, адмаўляецца ад выключнае стаўкі на Расею. Дзяржаўныя СМІ зьмянілі пласьцінку. Цяпер у «цэнтры ўніманя» — «скарачэньне выдаткаў», «эканомія і беражлівасьць», «сувэрэнітэт», «падтрымка прыватнага бізнэсу». Палітоляг Віталь Сіліцкі камэнтуе на блогу «Кропкі над «і» сайту nn.by: «Ён (Лукашэнка) спрабуе давесці яго (насельніцтва) да апантанасьці нагнятаньнем пагрозы, ад якой выратуе іх толькі ЁН. Канечне, эканамічная сытуацыя ў выніку нафтагазавых разборак ужо такой, як год таму, ня будзе, але і страшнага абвалу, пра які кажуць некаторыя незалежныя эканамісты, таксама ня можна чакаць. І вось гэтую адсутнасьць катастрофы хочуць залічыць у подзьвігі Лукашэнку».

Бюджэт улады пусьце, таму яна хапаецца за брытву капіталізму. Капіталізм і нават нармалізацыя адноснаў з Захадам павялічваюць шанцы на дэмакратызацыю і вызваленьне беларушчыны, але не выдуць да іх аўтаматычна. Можна адначасова сьцьвярджаць, што Беларусь вартая вяртаньня ў Парлямэнцкую асамблею Рады Эўропы (старонка 5), і адмахвацца ад запытаў аб стварэньні нацыянальнага ўнівэрсытэту (старонка 4), а яшчэ — шпыць новыя крыміналі за «антыўрадавья графіці» (старонка 4) ды лічыць усіх, хто супраць, ворагамі дзяржавы (прызнаньне Міхайлава — старонка 6).

Аналіз палітычных ды эканамічных падзеяў нумар «НН» не вычэрпваецца. У другой палове — студзеньскі Літаратурны спытак. «П'яніцы пра сябе» — у запісах Тацяны Барысік, гутарка з унікальным літаратуразнаўцам Янкам Саламевічам, рэцэнзія гарадзенца Данілы Жукоўскага на вельмі гарадзенскія «Занатоўкі кантрабандыста» Віктара Сазонава, мініатура «Палец Зянона». Уладзімер Някляеў у «Знаках прыпынку» піша пра Сыса, збор твораў якога «Лён» акурат быў прэзэнтаваны Міхасём Скоблам у аўторак. І, вядома, у нумары — паэзія тых, хто знаходзіць паэзію ў сёньняшнім дні.

АНОНС

пра-бел/пра-сьвет

Эсэістыка, крытыка, рэфлексіі

Рагнеда раённага
падпарадкаваньня

Неюбілейныя развагі з нагоды 20-
годзьдзя Заслаўскага запаведніка.
Піша Сяргей Харэўскі.

Чатырнаццаць стагодзьдзяў
нянавісьці

Чытайце ў наступным нумары «Нашай Нівы»

Чаму Ірак ня стаў Японіяй.
Піша Сяргей Богдан.

Польскі выбар беларусаў

Чаму беларусы Астравецкага раёну
дагэтуль не пагаджаюцца на
беларускую мову ў касьцёлах?
Піша Наталья Мяшкова.

Падарунак гісторыкам ад
улады

Новая кніга Юр'я Туронка «Людзі
СБМ» распардалася за адзін месяц.
Піша Алег Гардзіенка.

Неабмежаваныя «абмежаваныя
магчымасьці»

Новы артыкул з цыклу пра
становішча непаўнаспраўных у
Беларусі. Піша Дар'я Ліс.

Пакаленьне вечных
практыкантаў

У Германіі цяпер модна весці
інтэлігенткае жыццё бяз сталай
працы, жыць бядней за свае
фінансавыя магчымасьці, затое
належаць да асяродку людзей
культуры, мастацтва ці мэдыяў.

Паварот

Урад прэзентаваў праект паставак нафты праз Латвію.

«ААТ «Нафтан» павінна стаць ключавым прадпрыемствам у пытанні забеспячэння энэргетычнай бяспекі Беларусі». Аб гэтым заявіў Аляксандар Лукашэнка на нарадзе па пытаньнях функцыянавання эканомікі ва ўмовах росту цэнаў на расейскія энэрганосьбіты.

Паводле словаў А. Лукашэнкі, «асноўная задача заключаецца ў тым, каб «Нафтан» стаў прыватным для нафтаздабыўных кампаній, і яны самі імкнуліся да супрацоўніцтва. Для гэтага трэба выкарыстаць у комплексе такія фактары, як глыбіня перапрацоўкі нафты, унікальнасьць і якасьць атрыманых прадуктаў, альтэрнатыўнасьць крыніц сыравіны і эфэктыўнасьць работы ўсіх падразьдзяленьняў».

Схаваная ў сярэдзіне гэтага сьпісу «альтэрнатыўнасьць крыніцаў» насамрэч галоўная ў ім. Чаму «Нафтан»? Бо ёсьць магчымасьць за мінімальны тэрмін (два з паловай гады) арганізаваць пастаўкі нафты на завод з марскога тэрміналу ў Вэнтспілсе.

«Цалкам рэальна, і сёньня мы абмяркоўваем ужо такую магчымасьць», — далажыў у Наваполацку віцэ-прэм'ер Уладзімер Сямашка. «Інтэрфакс» паведамляе пра словы У. Сямашкі, што ўжо праведзеныя папярэднія перамовы з прадстаўнікамі швайцарска-ангельскай кампаніі «Вітола» па магчымасьці рэалізацыі праекту, звязанага з пастаўкамі з Вэнтспілсу на Наваполацк. Зь беларускага боку затраты на мадэрнізацыю нафтаправоду складуць \$ 15 — 30 млн. Аднак у Вэнтспілсе замежнай кампаніі прыйшлося б будаваць новыя тэрміналы.

На думку У. Сямашкі, тым жа шляхам пасьля дабудовы некалькіх перамычак можна будзе пампаваць нафту й на Мазырскі завод.

Віцэ-прэм'ер мяркуе, што перспектывы нафтаправоду Адэса-Броды застаюцца «туманнымі» з прычыны адсутнасьці вольных запасаў нафты ў Каспійскім рэгіёне.

Гаворка на нарадзе ішла і пра расейскі вэктар паставак. А. Лукашэнка абвяргаў У. Пуціна і патрабаваў ад ураду выставіць Расеі новыя рахункі за транзыт: «Расія павінна заплаціць за паслугі, што аказваюцца ёй у Беларусі», — цытуе яго БелТА.

Паводле яго слоў, у сувязі са зьмяненьнем умоў паставак расейскіх газу і нафты Беларусь у 2007 г. страчвае \$3,5 млрд. А. Лукашэнка канстатаваў, што «ўсе дамоўленасьці па нафце і газе нявыгадныя для нас проці мінулага году». Паводле ягоных словаў, Беларусь сёлета дэвальваваў павялічыць аплату паставак газу на \$2,5 млрд, а за нафту — на \$1 млрд.

Гэта трохі нечаканья лічбы. Эканамісты ацэньвалі страты Беларусі ад павышэньня цаны газу на \$400 млн (надбаўка цаны мінус надбаўка аплаты за транзыт мінус першая транша платы за «Белтрансгаз»), а на нафце — ад 0,5 да 2,7 млрд у залежнасьці ад спосабу ападаткаваньня рэкспарту нафтапрадуктаў.

«Гэта \$3,5 млрд, а ня тыя 5 млрд, ня тыя эфэмерныя лічбы, пра якія казаў прэзыдэнт Расеі, — адзначыў А. Лукашэнка. — Таму мы павінны прапанаваць Расеі на прынцыпах міжнароднага права таксама заплаціць нам за зямлю пад трубаправодам, за

Вэнтспілскі порт. Рэзэрвуары для захоўваньня нафты.

Тлустыя стрэлкі — патэнцыйныя напрамкі паставак нафты ў Беларусь. Пункцірныя — ранейшая схема паставак.

транспарціроўку нафты і іншыя паслугі. Але рабіць гэта трэба спакойна, не запягваючы да канца году перагаворны працэс. Мы не павінны страціць гэтыя \$3,5 млрд», — сказаў ён.

Што ў перакладзе азначае: новыя рахункі мусяць быць выстаўлены неадкладна.

А. Лукашэнка лічыць неабходным выбудоўваньне адносін з Расеяй на сусьветных прынцыпах: «Мы павінны мець сваю выгаду».

Ён таксама канстатаваў, што пакуль у Беларусі няма альтэрнатыўных Расеі крыніцаў паставак нафты, «а калі і ёсьць, то мы іх дастаткова не прапрацавалі». «Калі нехта з расейскіх нафтаздабыўных кампаній ня хоча працаваць зь Беларусью, мы павінны ўзяць зь іх больш высокую цану за транспарціроўку іх на-

фты ў Эўропу», — заявіў А. Лукашэнка.

Пры гэтым ён абрынуў крытыку на ўрад: «Злачынства складаецца з таго, што Сідорскі і Сямашка раньш куплялі нафту даражэй. На 60 — 80 даляраў — гэта кепска, і мы павінны гэта прызнаць». Ён таксама запатрабаваў поўнае адмовы ад давальцавае схемы працы. «Я і вам, і ўраду сказаў: ніякіх давальцаў. Вы павінны купіць нафту — і да пабачэньня. Расея, Вэнэсуэла, Іран — як там будзе... Дзякуй, да пабачэньня!».

Ураду ён параіў «змагацца, а ня «склеіваць ласты і крычаць «ратуйце!»». «Расея ад Госпада Бога мае свой рэсурс — сыравіну. Нам Госпад Бог ня даў гэтага рэсурсу. Але даў

Паварот

Працяг са старонкі 3.

іншы стратэгічны рэсурс — геапалітычнае становішча. І мы мусім яго скарыстаць».

Расейскія СМІ: Ці дамовяцца беларусы з латышамі?

У аўторак віцэ-прэм'ер беларускага ўраду Ўладзімер Сямашка заявіў пра магчымасць транспартавання нафты на завод «Нафтан» з марскога тэрміналу ў Вэнтспілсе. Пра рэакцыю расейскіх СМІ на гэтую падзею гаворыць журналістка «Коммерсанта» Наталья Грыб: «Расейскія СМІ пішуць, што калі нафта і будзе паступаць у Беларусь з Латвіі, то ўсё адно непазьбежна ўзнікнуць праблемы з экспартаваннем. У любым выпадку расейская нафта абыходзілася б беларускаму боку значна таней. Цяпер ідзе гаданьне, ці зможа афіцыйны Менск дамовіцца з латыскім бокам на прымальныя цэны».

У Латвійскім пасольстве ў Менску ў сераду каментавалі заявы Сямашкі пакуль адмаўляліся, адначасова, што ня маюць поўнай інфармацыі ў гэтым пытанні.

«Пытаньняў шмат, але я хацеў бы зьехаць адсюль, ведаючы, што наш сувэрэнітэт непаарушны, — заявіў А. Лукашэнка. — Мы павінны за гэта змагацца, хай то будзе халод-

ная або гарачая вайна».

Апошняе было, вядома, патэтыкай. У сухой жа рэшце ўпершыню краіна пачула ад кіраўніка дзяржавы канкрэтныя схемы дывэрсіфікацыі крыніцаў паставак энэрганосьбітаў. Яны грунтуюцца на ідэях выкарыстоўваць геапалітычнае становішча ў якасьці стратэгічнага рэсурсу, павышаць плату за транзыт і выбудоўваць ланцуг нафтаправодаў між балтыйскімі і чарнаморскімі партамі. Упершыню гэтая канцэпцыя была прапанаваная Народным Фронтам на пачатку 90-ых.

Сёньня гэтыя праекты выглядаюць рэалістычнымі. Шанцы на іх паспяховаю рэалізацыю павысяцца яшчэ больш пасля дабудовы нафтаправодаў з Каспійу да Чорнага мора і з Адэсы да Плоцку. Праўда, выбудова нафтавых альтэрнатываў распачынаецца надта позна.

Каб кампэнсаваць гэтае адставаньне, на нарадзе прапааноўваліся часовыя меры, як то Дырэктыва №3 пра эканомію рэсурсаў і ашчаднасьць, перавод 60% цэплазабесьпячэньня на мясцовыя віды паліва, загад фэрмам выкарыстоўваць толькі дровы й торф.

У цэлым гаворка ішла пра сур'ёзны паварот у курсе краіны. Як падкрэсьлівае БелТА, А. Лукашэнка на нарадзе «акцэнтаваў на скарачэньні бюджэтных выдаткаў, нарошчваньні прытоку замежных інвэстыцый у краіну, узмацненьні ролі прыватнага бізнэсу ў эканоміцы».

Пачакаем рэакцыі Расеі. Яна будзе — сумневаў няма. І найхутэй што ня толькі эканамічная, але і палітычная. Тым больш, што пасля падпісаньня пагадненьняў аб продажы «Белтрансгазу» і тарыфах на транзыт нафты й газу рукі ў Крамля разьвязаныя.

Мікола Бугай

ЗП

Чыноўнікам усяго даволі

Сябра «Маладзі БНФ» Андрусь Ігнатовіч атрымаў адказ на зварот у Адміністрацыю прэзыдэнта з просьбай перагледзець заканадаўства, паводле якога выкладаньне гісторыі й географіі Беларусі ў школах пераведзена на расейскую мову, а таксама прапанову стварыць у Беларусі ўнівэрсытэт зь беларускай мовай выкладаньня ўсіх дысцыплінаў. Да звароту былі далучаныя 2000 подпісаў.

Чыноўнікі адказалі: «У рэспубліцы функцыянуюць 53 вышэйшыя навучальныя ўстановы, якія ажыццяўляюць падрыхтоўку спецыялістаў амаль па 300 спецыяльнасьцях і забясьпечваюць усе галіны народнай гаспадаркі. Лічым немэтазгодным і несвоечасовым рэалізацыю ідэі стварэньня яшчэ адной ВНУ».

Адказ падпісаў першы намесьнік міністра адукацыі Аляксандар Жук.

МБ; Прэс-служба Партыі БНФ

Яшчэ адзін

Заведзена крымінальная справа на актывіста незарэгістраванай арганізацыі «Малады фронт» з Воршы. 18-гадовага Сержука Гумінскага вінавацяць у нанясеньні антыўрадавых графіці. 24 сьнежня хлопца затрымалі ля ягонае хаты і зьбілі на горкі яблык. Юнак спакойна ставіцца да магчымага суду, кажучы,

што яго не запалохаеш.

Украінцы адстаялі права глядзець на роднай мове

Ад 1 лютага фільмы замежнай вытворчасці будуць дублявацца на ўкраінскую мову. Пра гэта дамовіліся Міністэрства культуры і турызму з пракатчыкамі й дыстрыбутарамі.

Знак у гонар Грунвальдзкай бітвы

На плошчы Тысячагодзьдзя ў Віцебску, побач з Дабравешчанскай царквой, паўстане знак у гонар Грунвальдзкай бітвы. Якраз ад гэтага храму віцебскія ваяры адыходзілі на найбуйнейшую бітву Сярэднявечча.

Яня Ільліна, «Народныя навіны Віцебску»

Для «Крымінальнага чытва» знайшлі 500 наскіх лаянак

Найвядомейшы зь фільмаў Квэнтына Таранціна пераклалі на беларускую мову. Для гэтага сабралі 500 арыгінальных лая-

ЗП

нак. Агучка выйшла энэргічная і гумарная. У ёй удзельнічаюць Лявон Вольскі, Памідораў і іншыя знакамітасці. Арганізатар перакладу Франак Вячорка мае выпусьціць стужку на дысках і, калі будзе магчыма, паказаць у кінатэатрах.

Цэнзура на «Космас ТВ»

Ад панядзелку ў праграмны пакет «Космас ТВ» уключана тэлепраграма «НТВ-Беларусь». Яна транслюецца заміж каналу «Наше кино». Зьмены адбыліся ў адпаведнасьці з распараджэньнем ідэолягаў зь Менгарвыканкаму. Рэтрансляцыя каналу «НТВ-Беларусь» цяпер абавязковая для ўсіх апэратараў шматканальнага тэлебачаньня. Затое з сетак выдалены канал CNN. Адначасова замена аднаго зь дзіцячых каналаў у пакеце. Міністэрства інфармацыі адклікала ўзгадненьне на вяшчальны дзіцячага каналу «Nickelodeon» як шкодны для дзіцячае псыхікі. Яго зьменіць канал «Jetix».

Сямён Печанко

Цана бэнзіну набліжаецца да сярэднеэўрапейскай

Паліва зноў падаражэла на 5%, трэці раз за два месяцы. Цяпер 95-ты бэнзін каштуе 2100 рублёў за літар.

МБ

Ван дэр Ліндэн ня пэўны, ці ёсьць у Беларусі палітвязьні

Візыт прэзыдэнта Парлямэнцкай асамблеі Рады Эўропы ў многім застаецца загадкай.

18—20 студзеня Менск наведаў прэзыдэнт Парлямэнцкай асамблеі Рады Эўропы Рэнэ ван дэр Ліндэн. Запрасілі яго кіраўнікі палат Нацыянальнага сходу.

Апошні раз прэзыдэнт ПАРЭ прыяжджаў у Менск у 1996 г., у разгар супрацьстаяньня А.Лукашэнкі і Вярхоўнага Савету. Тагачасная кіраўнічка ПАРЭ Лені Фішэр хацела сустрэцца з А.Лукашэнкам, але ў яго на той час была заплянавана гульня ў футбол. Пасьля рэфэрэндуму Беларусь страціла статус спэцыяльна запрашанага ў ПАРЭ і стала адзінай краінай кантынэнту па-за Радай Эўро-

пы.

Падчас візыту ван дэр Ліндэна сустрэча з А.Лукашэнкам не плянавалася: ён сустрэўся зь міністрам замежных спраў, кіраўнікамі палат Нацыянальнага сходу, апазыцыянерамі, прадстаўнікамі няўрадавага сэктару, сваякамі палітвязьняў.

Да Казуліна не пусьцілі

«Ізьяляцыя не зьяўляецца шляхам у будучыню, і мы можам абмеркаваць, як нам распачаць дыялёг», — заявіў ван дэр Ліндэн у аэрапорце, заклікаўшы Беларусь да «канкрэтных пазытыўных крокаў», якія дапамогуць ёй вярнуцца

ў Раду Эўропы. На гэты сьпікер палаты прадстаўнікоў Уладзімер Канаплёў, які сустракаў прэзыдэнта ПАРЭ, зрагаваў: «Каб мы атрымалі статус спэцыяльна запрашанага ў ПАРЭ, нам ніякіх крокаў рабіць ня трэба. У краіне ўсё для гэтага ёсьць. А пра сяброўства ўжо можна гаварыць».

Пятнічная прэс-канфэрэнцыя так і не дала адказу на пытаньне, зь якой мэтай прыяжджаў кіраўнік ПАРЭ. Галляндзец гаварыў агульныя словы пра тое, што для ПАРЭ прыярытэтным зьяўляецца пытаньне правоў чалавека ва ўсім сьвеце, расказаў, як

ПАРЭ і ён асабіста спрычыніліся да дэмакратызацыі ў розных кутках плянэты. Гаварыў, чаму ў краіне важна падтрымліваць правы чалавека, мець моцную апазыцыю.

Палітык дзякаваў беларускім уладам за тое, што выканалі яго ўмовы. Адзіным нявыкананым пунктам засталася сустрэча з Аляксандрам Казуліным: ван дэр Ліндэн не атрымаў на яе дазволу. Замест гэтага ён сустрэўся з жонкай Казуліна Ірынай, а таксама папрасіў У.Канаплёва паспрыць сустрэчы з Аляксанд-

Працяг на старонцы 8.

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВІЧ

Калі ласка ў нашу хату. Ван дэр Ліндэна сустракае Уладзімер Канаплёў.

«Я супрацоўнічаў з КДБ»

Студэнт-каліновец пакаюся ў тым, што быў інфарматарам пад мянушкай «Вэктар».

21 студзеня 20-гадовы ўладзіслаў Міхайлаў на сваім інтэрнэт-дзёньніку (http://der_oper.livejournal.com) прызнаўся ў супрацоўніцтве са спецслужбамі і паведаміў пра сваё рапэньне спыніць зь імі кантакты. На наступны дзень польскі «Tygodnik powszechny» зьмясьціў вялікае інтэрвію з Уладзіславам.

Праверыць праўдзівасьць слоў Уладзіслава немагчыма. Тым ня менш, ён сьцьвярджае, што ад пачатку 2006 г. ён супрацоўнічаў з КДБ пад мянушкай «Вэктар». У той час ён навучаўся ў Гомельскім унівэрсытэце. Па словах юнака, на яго ўсяляк ціснулі, патрабавалі даваць зьвесткі пра актывістаў незалежнага грамадства Гомельшчыны. У выніку «Вэктар» вырашыў зьехаць на вучобу ў Польшчу па праграме імя Кастуся Каліноўскага. «У праграму Каліноўскага я ня быў неяк засланы, піша ўладзіслаў. — Гэта было маё рапэньне. Гэта была спроба неяк сысьці ад КДБ, і ад падвойнай, а то й патройнай гульні...»

Спецслужбы нібыта не давалі спакою хлопцу і ў Польшчы, патрабуючы інфармацыі пра стыпэндыятаў-каліноўцаў, у тым ліку пра сына Мілінкевіча.

«Вэктар» папрасіў прабачэньня за тое, што ён рабіў, а таксама выказаў упэўненасьць, што не паспеў нікому нарабіць вялікай шкоды.

Допіс Уладзіслава ў жывым журнале пакідае шмат пытанняў. Гэтак, дагэтуль не зразумела, што экс-«Вэктар» мае на ўвазе пад «падвойнай, а то й патройнай гульні» — нават інтэрвію польскаму выданьню не дае на гэта канчатковага адказу.

Вэрсіі

Сам Уладзіслаў Міхайлаў тлумачыць свой крок тым, што ён «хоча проста збыцца на тое, што было да гэтага», то бок, скінуць зь сябе цяжар таямніцы і пачаць жыць новым жыцьцём. Рэакцыя на акцыю ўладзіслава кантрасная — ад «малайчына» да «падла прадажная».

Вялікая частка тых, хто пакінуў свае камэнтары ў інтэрнэт-дзёньніку Міхайлава, вераць хлопцу і падтрымліваюць яго. Ёсць і іншыя меркаваньні. Найбольш злуюцца тыя, хто змушаны быў прасіць палітычнага прытулку за мя-

жой. Многія не давяраюць Уладзіславу, лічаць, што ён кажа ня ўсю праўду. Гэтак, Пётра Немчык, адзін з заснавальнікаў Службы аховы дзяржавы, што ўзьнікла замест Службы бяспекі ПНР, аналяга беларускага КДБ, у інтэрвію «Tygodnik powszechny» выказвае некалькі магчымых вэрсіяў, у тым ліку выкарыстаньне скандалу для адцягненьня ўвагі ад іншага агента, які, магчыма, знаходзіцца на мяжы выкрыцьця, ці жаданьне КДБ мець падвойнага агента пасяля таго, як хлопца, магчыма, завэрбуюць заходнія спецслужбы. Магчымыя і іншыя варыянты — ня выключана, што Міхайлаў адчуў, што знаход-

зіцца на мяжы правалу, і таму вырашыў апырэдзіць падзеі ды «самавыкрыцца», захаваўшы, такім чынам, хоць частку даверу да сябе.

Цікава сачыць за камэнтарамі тых, хто ведаў Уладзіслава яшчэ па ягонай дзейнасьці ў гомельскіх незалежных структурах. Як выясьняецца, там даўно мелі падазрэньні, што хлопец гуляе нячыста, і ў жывым журнале абмежавалі яго доступ да важнай інфармацыі.

Хтосьці проста лічыць, што хлопец любіць быць у цэнтры ўвагі, «піярыць» сябе і ўсё прыдумаў. Іншыя мяркуюць, што ён жадае такім чынам аблегчыць атрымаць палітычны прытулак за мя-

жой. Хапае і тых, каму ўвогуле ўсё роўна — шчыры Міхайлаў ці не. Сам факт супрацоўніцтва са спецслужбамі яны лічаць недаравальным.

Бяз панікі

Гісторыя ўладзіслава Міхайлава карысная ня тым, што дае нам эксклюзіўную інфармацыю, але тым, што нагадвае пра відавочнае. Ну сапраўды, што новага мы даведаліся? Ды нічога, па вялікім рахунку. Тое, што спецслужбы вядуць вэрбоўку інфарматараў ці збіраюць інфармацыю на студэнтаў-«каліноўцаў», даўно ператварылася ў сакрэт Полішынэля.

Праўдзівая ці не, гісторыя «Вэктара» надта павучальная. Па-першае, яна кажа пра тое, наколькі важна адчуваць падтрымку ў такіх выпадках. Асабліва, калі ты малады і неадсяведчаны. З расповеду Міхайлава выходзіць, што ў пэўны момант і бацькі і папчэчнікі пак-

інулі яго сам-насам з ягонай праблемай.

Па-другое, яшчэ раз робіцца зразумела, што найлепш аніак не ісьці на кантакт са спецслужбамі, калі, натуральна, вы самі не жадаеце, каб вас завэрбавалі. І тым больш, калі вы лічыце іх дзеянні незаконнымі ці несправядлівымі, зь імі нельга «гуляцца», як тое вынікае са словаў Міхайлава.

Выглядае, што незалежнае грамадства яшчэ ня выпрацавала дакладнага мэханізму, як дапамагаць тым, на каго «ціснуць». А вось цікаваць тых, каму мы не пасьпелі дапамагчы, і хто зламаўся, быў запужаны, падмануты ці проста забытаўся — гэта калі ласка!

Яшчэ гісторыя Міхайлава паказвае, якая ненармальная сытуацыя склалася ў краіне. Выходзіць, што спецслужбы трацяць энэргію і грошы падаткаплацельшчыкаў на тое, каб вэрбаваць сту-

дэнтаў, сачыць за легальнымі палітычнымі партыямі, збіраць зьвесткі, якія насамрэч мусілі б цікавіць хіба што бульварныя выданьні. Пры гэтым карыстаюцца мэтадамі, якія гуманнымі не назавеш. Узгадваецца гісторыя з самазабойствам Андрэя Зайцава ў 2001 г., таксама, між іншым, гомельскага апазыцыйнага актывіста. У перадсьмяротнай цыдулцы ён сьцьвярджаў, што прычына яго сьмерці — уцёк з боку агента КДБ.

Найгоршае, што можа зараз адбыцца — узмацненьне параноі ды атмасфэры ўзаемных падазрэньняў. Найлепшы сродак ад гэтага — думаць галавой ды не ўпадаць у паніку, хоць нам і давялося жыць у такі вoўчы час.

Алесь Кудрышкі

Поўны тэкст гутаркі з Уладзіславам Міхайлавым можна прачытаць на сайце газэты www.nn.by

Герой, здраднік, ахвяра

Прызнаньне ўладзіслава Міхайлава адразу стала адной з найбольш папулярных тэмаў беларускага «Жывога журналу» ў Інтэрнэце. Пост пад назвай «Важна», выстаўлены Міхайлавым у нядзелю ў 20:55, за панядзелак сабраў 336 камэнтараў. Гэта болей, чым нядаўні гіт «ЖЖ» — «Зянон-хоп».

«Гэта — УЧЫНАК», — піша ў першым коменце жж-карыстальнік agafof_bel. «Паважаю. Рэспэкт», — падтрымлівае ўлада polisyja. Antikiller хваліць хлопца і выказвае яму павагу за тое, што знайшоў сьмеласьць ва ўсім прызнацца.

У сваю чаргу Алесь Казакоў (Alyaksandr), пра якога «НН» пісала ў мінулым нумары, абяцае пры сустрэчы абавязкова разьбіць твар Міхайлаву: «Праз такіх, як ты, я зараз знаходжуся тут і нават на хвіліну не магу паехаць у Беларусь». Словы Алесь знайшлі станоўчы водгук у іншых карыстальнікаў «Жывога журналу».

Revanshist выказаўся наступным чынам: «Напішы лепш успаміны і выдай кнігу. Толькі добрую, бяз плюгасьці і сопляў пра дэмакратыю і мэгароў. Я пачытаю з асалодай. Лепшае, што ты зможаш зрабіць для сябе і навакольных, — гэта дэталёва расьпісаць, што і як было. Для нас важныя тэхналёгіі работы ГБ, а не пакаянні заблукалых авечкаў. Яго падтрымлівае aquamber: «Кніга стане найлепшым абаронцам ад будучых

«прэтэнзіяў» органаў».

Увагу блогераў таксама прыцягнула фраза пра тое, што ўлад Міхайлаў вёў нават не падвойную, але «патройную гульнію», яны падрабуюць падрабязнасьцяў гэтай справы. Kiryla піша: «сказаўшы «А» трэба казаць і «Б» — у чым заключалася тваё супрацоўніцтва, і як яно магло зашкодзіць тваім сябрам?»

Vojar выказаў сваё меркаваньне наступным чынам: «Чалавек працягвае граць па тых жа правілах, што і граў раней — зарабляе сабе балы. Піяр, які можа разьвярнуцца ў выніку такой заявы, і падтрымкі такога «ўчынку» надасьць упэўненасьці іншым служкам у сваёй праваце і беспакаранасьці».

Хто яшчэ быў сэксотам

Славамір Адамовіч, Антанас Валёніс, Станіслаў Вельгус і іншыя вядомыя людзі аб сваёй супрацы з спецслужбамі.

Прызнаньні «каліноўца» ўладзіслава Міхайлава прымусілі задумацца тых, хто дагэтуль асабіста паведамляў шырокай грамадзкасьці аб сваім супрацоўніцтве са спецслужбамі.

Найсьвяжэйшы прыклад — арцыбіскуп Варшаўскі Станіслаў Вельгус. 7 студзеня ён падаў у адстаўку пасья таго, як архівісты выявілі факты ягонага

«Чувак! Ну пагадзіся, не дарма я табе па рожы ў Беластоку зьездзіла. І дарма ты мне крычаў: «Дзевачка! Ты хто такая?» — піша varjatka_aa.

Dobry_dzen напісаў: «Злом не пераможаш зло. Любое пакаянне — гэта моцны крок. Ад памылак ніхто не застрахаваны». Блогер nikolaev: «Я дакладна ня стану яго абражаць. Ён знайшоў у сабе моц, а я паважаю мужнасьць... Зразумела, я праз гэта ня стаў давяраць яму больш, але ж ён — чалавек, і калі ён працягне мне руку, я пацісну яе, бо я таксама чалавек, а ня «носьбіт ідэалёгіі». Пацісну не як таварышу, а як звычайнаму чалавеку, што зрабіў мне крок насустрач і працягнуў далонь...» Aliaks: «Асабіста я такім, як ты, усё ж даваў бы амністыю за ўласнае прызнаньне. Але толькі пасья перамогі».

Зьміцер Панкавец

супрацоўніцтва з камуністычнай бясьпеккай. Пасья гэтага Канфэрэнцыя польскіх біскупаў стварыла камісію, якая будзе вывучаць бяграфіі ўсіх 45 біскупаў для выяўленьня сувязяў з спецслужбамі ў мінулым.

Камуністычныя польскія ўлады усяляк

Працяг на старонцы 8.

...ці ёсьць у Беларусі палітвязьні

Працяг са старонкі 5.

рам Казуліным пасла Нямецчыны ў Беларусі Марціна Гекера. Канаплёў пагадзіўся.

Ізноў дыялёг

Ван дэр Ліндэн казаў, што задаволены візытам, падчас якога ён меў сустрэчы з прадстаўнікамі ўлады, апазыцыі, са студэнтамі. Галандзец адзначыў, што ўбачыў на прыкладзе моладзі жаданьне інтэграцыі Беларусі з Эўропай.

Эўракамісар прызнаў, што прычынай яго візыту ў Менск зьяўляецца пагаршэньне беларуска-расейскіх адносінаў. «Мы ўбачылі, што Беларусь як ніколі гатовая да дыялёгу з Эўропай. Калі ў эўрапейскіх структурах даведзіліся пра мой візыт у Менск, то ў мой бок было шмат

рэзкіх словаў і крытыкі, але я не шкадую, што прыехаў. Я заклікаю беларускія ўлады да дыялёгу», — сказаў ван дэр Ліндэн.

Эўропа, казаў ван дэр Ліндэн, чакае пазытыўных крокаў у пытаньні правоў чалавека, а найперш вызваленьня ўсіх беларускіх палітвязьняў. Пры гэтым ён адзначыў, што ня ведае ўвогуле, ці ёсьць яны ў Беларусі: «Гэтае пытаньне павінна вырашыць спэцыяльная група».

Ван дэр Ліндэн ня даў адназначнага адказу на пытаньні, ці абмяркоўваў ён з прадстаўнікамі ўлады пытаньні зьніклых палітыкаў і ўціску незалежнай прэсы. «Я разумею, што нельга зьмяніць грамадства за адну ноч, немагчыма за раз далучыць Беларусь да заходніх каштоўнасьцяў. Важна, наколькі хутка пойдучь працэсы зьменаў у беларускім грамадстве... Я захапляюся мужнасьцю беларускіх

журналістаў і праваабаронцаў, але праблемы са свабодай СМІ ёсьць ня толькі ў Беларусі, але і ў Расеі, Азэрбайджане... Рабіце сваю справу так, як вы рабіце цяпер, і далей, і гэта будзе ваш найбольшы ўнёсак у разьвіцьцё дэмакратыі ў Беларусі», — заклікаў беларускіх журналістаў ван дэр Ліндэн.

Хто ад гэтага выйграе

«Я не належу да тых палітыкаў, якія кажучь, што ня будуць весьці дыялёг, пакуль ня будуць агулам выкананы ўсе патрабаваньні, я прыхільнік пакрокавай стратэгі разьвіцьця адносінаў», — казаў эўрачыноўнік. Разам з тым ван дэр Ліндэн ня даў зразумець журналістам, якія канкрэтныя плосы будзе мець Беларусь ад уступленьня ў ПАРЭ. Не было агучана болей ніводнага патрабаваньня ПАРЭ, апроч вызваленьня палітвязьняў. Складаецца ўражаньне, што альбо ван дэр Ліндэн не да канца разумее беларускую сытуацыю, альбо мы бачым толькі вяршыню айсбэрга.

Зрэшты, пэўны сэнс у візыце старшыні ПАРЭ бачыцца, калі ўлічыць, што далучэньне да Рады Эўропы эканамічна не дае ўраду Лукашэнка нічога, а палітычна — азначае новыя абавязкі і дадатковыя кантакты з Эўропай. «І хто ад гэтага выйграе?», як пыталіся ў галандца журналісты БТ.

Хартыя-97

Зьміцер Панкавец

Палітычныя вязьні як палітыка прэзыдэнта

21 студзеня ў праграме «Панорама недели» паказвалі запіс інтэрвію старшыні ПАРЭ. «Было б вельмі карысна, каб ваш урад прыняў экспэртаў з краін ЭЗ, каб тыя падрыхтавалі даклад па палітыцы прэзыдэнта, бо існуюць розныя пункты гледжаньня. Давайце папросім міжнародных экспэртаў зрабіць такі даклад, і пасля паглядзім, згаджацца зь імі ці не», — гэтак пераклалі яго словы на БТ. А ў арыгінале ван дэр Ліндэн гаварыў не пра «палітыку прэзыдэнта», а пра «вязьняў, што лічацца палітычнымі» — «prisoners considered as political prisoners».

Хто яшчэ быў сэксотам

Працяг са старонкі 7.

спрабавалі пранікнуць у касцельныя структуры, бо разглядалі іх як найбольшы агмень супраціву таталітарнай сыстэме. Вясной 2006 г. польскія СМІ апублікавалі шэраг матэрыялаў аб супрацоўніцтве са спэцслужбамі некалькіх соцень сьвятароў. Толькі 100 чалавек у Польшчы прызналіся ў супрацы, хоць у сьпіс магчымых агентаў трапілі 23 тыс. чалавек.

Пасьля скандалу зь Вельгусам загучалі абвінавачваньні ў бок **мітрапаліта Кірылы**, лідэра праваслаўнай царвы Баўгарыі. Але Кірыла ўсё абверг, сказаўшы, што запатрабуе ад МУС даведку пра тое, што ніколі ня быў сэксотам.

У лютым 2005 г. тагачасны міністар замежных справаў

Літвы **Антанас Валёніс** накіраваў у Сойм глумачальную запіску, у якой прызнаўся, што быў у рэзэрве КГБ СССР. У 1982 г. Валёніс атрымаў званьне капітана КГБ. Валёніс ня страціў пасаду ва ўрадзе. Літоўскія законы патрабуюць добраахвотнага прызнаньня ў супрацоўніцтве са спэцслужбамі СССР: тады захоўваецца канфідэнцыйнасьць. Калі ж прызнаньня няма, імя агента раскрываецца. У супрацы з КГБ вінавацілі і **Казімеру Прунсене**, былую міністарку сельскай гаспадаркі, але яна аспрэчыла абвінавачваньні.

У Румыніі пасья ўступленьня ў Эўразьвяз шмат гавораць пра люстрацыю. Летась прэзыдэнт Траян Басеску прапанаваў адкрыць асабістыя справы сьвятароў і высьветліць іх сувязі са спэцслужбамі. Супраць быў галава румынскай праваслаўнай царквы патрыярх Феактыст, а вось

каталіцкая царква падтрымала ідэю. Тады праваслаўны **архіепіскап Тэадозій** прызнаўся ў супрацы з спэцслужбамі. У сувязях з «сэкурытатам» прызнаўся і **Мона Муша**, дэпутат парламэнту і былы міністар культуры Румыніі.

2 студзеня 2001 г. у Інтэрнэце зьявіўся сьпіс са 100 тысяч агентаў «Штазі», дзе былі і мянушкі, і штомесячныя ганарары. Напярэдадні першых свабодных выбараў ў ГДР у 1991 г. стала вядома, што лідэры ўплывовых партыяў — **Вольфганг Шнур** (кансэрватыўны «Дэмакратычны пералом»), **Ібрагім Манфрэд Бёмэ** (сацыял-дэмакратычны блёк) і **Лётар дэ Мэзьер** (Хрысьціянска-дэмакратычны саюз), — выйшлі з агентаў «Штазі».

У Беларусі ў 1991 г. пра сваё вымушаную супрацу з КГБ паведамілі паэты **Славамір Адамовіч** і **Алесь Емялья-**

наў. Народны пісьменьнік Беларусі **Васіль Быкаў** з мудрай іроніяй напісаў у кнізе мэмуараў «Доўгая дарога дадому»: «Пісьменьніцкая грамадзкая падвергла Емяльянава астракізму, хоць было невядома, за што: за тое, што вэрбавалі, ці за тое, што ён прызнаўся».

У 2001 г. скончыў жыцьцё самагубствам зубровец з Гомеля **Андрэй Зайцаў**. У перадсьмяротнай запісцы ён паведаміў, што яго шантажавалі і спрабавалі завэрбаваць супрацоўнікі КДБ.

У многіх краінах Усходняй Эўропы прынятыя законы аб люстрацыі. Яны разьмяжоўваюць тых, хто выконваў для спэцслужбаў разведвальныя і інш. функцыі ў рамках закону, і тых, хто наносіў шкоду суграмадзянам, удзельнічаючы ў перасьледзе людзей за грамадзянскія перакананьні.

Зьміцер Панкавец

Зацягнуты антракт

Ніколі ня ведаеш, які акт драмы стане апошнім. Піша Віталь Тарас.

Сапсаваны баромэтар

Кажуць, што зламаны гадзіннік два разы на суткі паказвае правільны час. А што можна сказаць пра сапсаваны баромэтар?

Анамальна цёплы для зімы пэрыяд, калі падумаць, павінен быў скончыцца нейкім прыродным катаклізмам. Ніякі саспэнс ня йдзе ў параўнаньне з драматургіяй прыроды. Як геніяльны рэжысэр, яна трымала паўзу столькі, колькі ёй было трэба, маючы неабмежаваны запас часу й рэсурсаў, каб потым абрынуць на Эўропу — не, не мароз са сьнегам, але ўраган. Вось дзе крэатыў!

Мы прывыклі, што ўраганы з мужчынскімі імёнамі накідваюцца час ад часу на Мэксыку, Карыбы ці заліваюць паводкай паўднёвыя амэрыканскія Штаты. Гэтым разам ураган «Кірыла» зьдзімаў дамы, вырываў дрэвы з каранямі, нявечыў і забіваў людзей па другі бок Атлянтыкі.

На шляху ў Беларусь «Кірыла» крыху саслабеў, хаця й тут пасьпеў наламаць дроваў. Кажуць, напярэдадні віхуры псаваліся баромэтры, бо на гэткі нізкі ціск іх шкала не разлічаная. Што ўжо казаць пра мэтэазалежных людзей, якія маюць праблемы з крывяным ціскам?

Даўно заўважана, што прыродныя катаклізмы часта суправаджаюцца катаклізмамі сацыяльна-палітычнымі. Дастаткова ўспомніць азэрбайджанска-армянскі канфлікт у 1987 г., які не спыніў нават магутны землятрус у Сьпітаку. Навукоўцы — геалягі, геа- і гелеафізыкі, кліматолягі, соцыягісторыкі, — а таксама людзі, зусім далёкія ад навукі, прысьвяцілі гэтай тэме безліч кніг і артыкулаў. Але ніхто так і ня высветліў дакладна, дзе тут прычына, а дзе — наступствы. Ды ня ў тым рэч.

Такое ўражаньне, што на тэрыторыі Беларусі ўтварылася своеасаблівая геамагнітная (або соцыякультурная, калі хочаце) аномалія, дзе законы прыроды й драматургіі ня

дзеінічаюць. Дакладней, яны дзейнічаюць, але маюць настолькі скажоны й няўны характар, што зразумець сутнасьць гэтае драмы, асабліва калі знаходзішся ўнутры яе, немагчыма. Мабыць, прырода паставіла своеасаблівы эксперымэнт. Калі ў Атлянтычным акіяне магчымы «ідэальны шторм», адпостраваны ў аднайменным галівудскім фільме, дык у Беларусі ўсталяваўся, так бы мовіць, ідэальны штыл. Цішыня й спакой, якія дасюль ня могуць парушыць ніякія ўраганы і міждзяржаўныя канфлікты.

Выбух у інфармацыйнай пустэчы

Колькі разоў журналісты ў сваім асяродку скардзіліся на тое, што кіраўніку Беларусі заўсёды незвычайна шанцуе. У тым сэнсе, што не пасьпее ўзьнікнуць чарговы сур'ёзны канфлікт паміж Менскам і Масквой, ці паміж Менскам і астатнім сьветам, ці ўнутры самой краіны, як абавязкова здарыцца нешта такое, што адцягне ўвагу ад падзеяў у Беларусі. То чачэнская вайна, то тэракт 11 верасьня, то Беслан, то цунамі, то яшчэ нешта...

І вось настаў год 2007-мы. У Расіі на тле навагодніх святаў — сусьольная інфармацыйная пустэча. У сьвеце, калі не лічыць павешаньня Садама Хусэйна, абмяркоўваць у СМІ таксама асабліва няма чаго. Два дні Эўропу трасе, пакуль яна чакае, ці адновяцца пастаўкі нафты праз трубаправод «Дружба». Два тыдні мэды Беларусі, Расіі ды ўсяе Эўразіі абмяркоўваюць канфлікт паміж Менскам і Масквой. Мільёны слухачоў, глядачоў і чытачоў сочаць за беларуска-расейскімі перамовамі. Многія, нават за межамі Беларусі, за гэты час, напэўна, вывучылі на памяць прозьвішчы Сідорскага, Кабякова, Сямашкі й намесніка міністра энэргетыкі Таўпянца. Тэме канфлікту былі прысьвечаны гадзіны як на дзяржаўных тэлеканалах, гэтак і на замежных радыёхвалях.

І што, усеагульная ўвага (хоць і вельмі спэцыфічная, трэба прызнаць) да Беларусі штосьці рэальна зьмяніла ўнутры самой краіны, у стаўленьні яе грамадзянаў да навакольных падзеяў? Так, пэўны неспакой быў. Некаторыя пэнсіянэры хваляваліся — асабліва калі даведаліся, што пэнсіі ім гэтым разам у студзені-лютым урад не праіндэксуе. Чэргі на запраўках дзе-нідзе ўзьніклі. Частка прадырмальнікаў-гандляроў устрывожылася чуткамі наконт магчымага зьяўленьня паўнаважнаснай мяжы з Расеяй.

Прынамсі, тэлевізар, тую ж «Панараму» ўвечары, мабыць, усе глядзелі з напружаньнем.

Але глядзелі прыкладна так, як глядзяць футбольныя матчы. Хочацца, вядома, каб твая каманда выйграла. Яшчэ як хочацца! Але вынік матчу ад цябе абсалютна не залежыць, колькі б ты ні махаў рукамі й ні крычаў. Ды калі б вынік залежаў, насамрэч, ад гульцоў, а не ад арбітра. Альбо ад таго, ці дамовілася паміж сабой перад матчам кіраўнікі камандаў.

Пагоня за леташнім сьнегам

Зразумела, цяжка чакаць ад звычайных грамадзянаў, што з-за аднае толькі пэрспэктывы ўздаражэньня камунальных плацяжоў ці інфляцыі яны раптам усьвядомяць свае грамадзянскія правы й дружна выйдучь на іх абарону да Дома ўраду. Створаная сыстэма, пры якой «вярхі», нават калі яны нічога ня могуць, ніякім чынам не залежаць ад «нізоў», нават калі тыя чагосьці ня хочуць. Свайго роду Марксава тэорыя рэвалюцыі наадварот. Якая, тым ня менш, пацьвярджаецца практыкай. Як напісаў адзін зь беларускіх аглядальнікаў, няма чаго перажываць праз цэны на газ ці нафту, калі ад паспалітага грамадзтва нічога не залежыць — як, напрыклад, наяўнасьць сьнегу або ягонае адсутнасьць.

Тым ня менш, існуе таксама перадавая

Зацягнуты антракт

Працяг са старонкі 9.

частка грамадства, якая завецца апазыцыяй. Фактычна, на пачатку 2007 г. збылася яе даўняя мара — Масква хоць і не адмовілася канчаткова ад падтрымкі Лукашэнкі, але ўступіла зь ім у канфлікт і скараціла датацыі РБ. На чым нібыта заснаваная «беларуская мадэль» эканомікі. Міт пра эканамічны чуд, а таксама пра саюзную дзяржаву Беларусі й Расеі быццам бы сканаў разам з інтэграцыйнай рыторыкай.

Што ж мы пачулі ў гэтых студзеньскія дні з вуснаў апазыцыйных лідэраў? Акрамя словаў пра тое, што апазыцыя даўно аб гэтым папярэджала і што Масква мае рацыю, пераходзячы на рынковы адносіны з сваім хаўрусьнікам, практычна нічога.

Можна зразумець палітычных аглядальнікаў ці публіцыстаў, калі яны радуюцца, што іхны прагноз спраўдзіўся. Але ад палітыкаў звычайна чакаюць чагосьці большага. Калі не канкрэтных дзеянняў, дык хаця б праграмы дзеянняў у канкрэтных абставінах.

Замест гэтага грамадству апошнім часам былі прад'яўлены: удзел у мясцовых выбарах з загадзя прадвызначаным вынікам, ідэя ратацыі лідэраў дэмакратычных сілаў і пэрспектыва правядзеньня кангрэсу гэтых сілаў. Выразнага адказу на пытаньне, ці зьбіраюцца дэмакратычныя сілы праводзіць заяўленьня раней масавыя акцыі сёлетняй вясной, дагэтуль не прагучала. Магчыма, тут справа ў канспірацыі. Магчыма, апазыцыя лічыць іх у цяперашняй сытуацыі ўвогуле неатрэбнымі. Усё магчыма. Толькі чамусьці здаецца, што ў апазыцыі няма зараз ня толькі адзінства ў поглядах на палітычную сытуацыю й шлях выхаду зь яе (чаго не было й раней), але што яна агаломпаная хадой апошніх падзеяў. Тых самых падзеяў, якія яна шмат гадоў запар «прадбачыла».

За «нашу» і «вашу» свабоду

Зразумела, апазыцыя, будучы перадавой часткай грамадства, ад гэтага грамадства не адарваная.

Апатыя, нежаданьне пераменаў, нерухомасьць і закасьцяненасьць палітычных поглядаў — дакладней, стэрэатыпаў, перадаюцца ад масаў частцы апазыцыі. І справа ня ў тым, што яна ня хоча пераменаў, а ў тым, што за шмат гадоў дыктатуры дэмакратычных партыі і іх лідэры міжволі прывычаліся да «статус кво». Так, патрэбная штодзённая карпатлівая праца, хаджэньне «ад дзьвярэй да дзьвярэй», удзел у выбарчых кампаніях, партыйная й арганізацыйная работа і шмат чаго яшчэ, пра што гавораць прафэсійныя апазыцыянэры. (Але чамусьці й гэта ніяк не атрымліваецца).

Але ня варта забывацца, што рэвалюцыя альбо маральны супраціў ня ёсьць прафэсіяй. Крыў Божа, каб Беларусь прыкачала новых «прафэсійных рэвалюцыянераў», ці, дакладней, прафэсійных тэрарыстаў і налётчыкаў, якімі былі некалі балышавікі. Рэвалюцыя — гэта найперш стан душы. Мала абвесьціць лёзунг свабоды, трэба быць свабоднымі людзьмі знутры. Такія людзі ёсьць у любым грамадстве, нават таталітарным. І толькі іх дзеянні могуць быць каталізатарам зьменаў. Гэта засьведчылі мінулагаднія падзеі на Плошчы.

Але маральныя ўрокі хутка забываюцца. Апазыцыя каторы раз апынулася ў ролі другогоднікаў. Цяпер ёй даводзіцца чытаць на задняй парце ананімную паэму «Зянон-хоп».

Прышчачіць свабоду звонку ці прывучыць да яе няможна. Самы трагічны ўрок, які дэманструе гэтую аксіёму — Ірак. Больш блізка да нас, хоць і менш трагічны прыклад — Беларусь у сярэдзіне 90-х г. мінулага стагодзьдзя.

Да нашай свабоды, як і да свабоды іншых народаў, няма справы вялікім дзяржавам. Асабліва Расіі, якую частка апазыцыі доўга разглядала ў якасьці прыкладу дэмакратыі. Нядаўна Расія як вялікая дзяржава заблякавала разам з Кітаем разгляд сытуацыі з правамі чалавека ў М'янме (колішняя Бірме) на Радзе бясьпекі ААН. Аргумэнт — становішча ў М'янме не парушае гэапалітычнай стабільнасьці ў Паўднёва-Ўсходняй Азіі.

Перад гэтым расейская дэлегацыя ў Радзе бясьпекі з абурэньнем адмовілася абмяркоўваць прапанову ЗША разгледзець пытаньне з правамі чалавека ў Беларусі. І хаця Беларусь пазьней прадэманстравала сваю ролю ў стабільнасьці на эўрапейскім кантынэнце, калі спыніла транзыт расейскай нафты, Эўразьвяз засяродзіў увагу на адказнасьці Масквы за энэргетычную бясьпеку, а зусім не на «апошнім дыктатарскім рэжыме» і яго вязьнях.

А цяпер, калі Запад — дакладней, частка эўрапейскіх палітыкаў, напалоханых беларуска-расейскай энэргетычнай вайной, рашыўся правярыць, ці ня можна аб чымсьці дамовіцца зь лідэрам Беларусі, беларуская апазыцыя абвінавачвае Эўропу ў адсутнасьці цьвёрда вызначанай пазыцыі што да Лукашэнкавага рэжыму.

А ў дэмакратычных сілаў Беларусі сёньня ёсьць такая пазыцыя? У самых розных пытаньнях?

Калі нават кіраўнік дзяржавы па-іншаму ўжо загаварыў пра беларускую мову (маўляў, той не беларус, хто яе ня ведае) апазыцыя ўпарта працягвае зьвяртацца да свайго народу па-расейску. Спасылаючыся на тое, што йнакш яе не зразумеюць. А можа, варта паспрабаваць, пачаўшы зь сябе, пакуль яшчэ ня позна? Няўжо трэба чакаць яшчэ больш спрыяльных умоваў? І што лічыць дастаткова спрыяльным для апазыцыі — паўнамаштабную вайну з Расеяй, палацавы пераварот, сьмерць дыктатара ад выпадковай хваробы?

Можна наракаць на гістарычныя абставіны, на спэцслужбы, на народ, які не ўсьвядоміў сябе нацыяй, на рабскую псыхалёгію, на надвор'е. Ізноў Лукашэнку шанцуе — цёплая зіма, ніхто, бач, ня зьмерз пакуль. Дый сусьветныя цэны на нафту й газ, відаць, у бліжэйшы час будуць падаць. Праўда, добра гэта ці дрэнна, і якім чынам гэта адаб'ецца на беларускай эканоміцы — ніхто толкам ня ведае.

Прырода, як і гісторыя, маюць круты пораў. І наўрад ці ў рэпэртуары гэтых «рэжысэраў» пераважаюць мюзыклы з «хэпі эндам». Хутчэй за ўсё, у п'есе, удзельнікамі якой мы ўсе, вядоўце Шэксьпіра, зьяўляемся, фінал яшчэ не напісаны. Мы нават ня ведаем, які будзе наступны акт драмы. Але відавочна, што антракт паміж дзеяньнямі зацягнуўся.

Пралятаючы над электаратам

Кіраўніцтва Аб'яднаных дэмакратычных сілаў у цяперашнім складзе страціла давер дэмакратычнага грамадства. Піша **Леанід Гаравы**.

Выбарчая кампанія ў мясцовыя саветы атрымалася самай ціхай за ўвесь час панавання цяперашняга рэжыму. Калі не лічыць затрыманьняў, зьбіцця, арыштаў моладзевых актывістаў, а таксама кандыдатаў і іх давераных асоб, то хада кампаніі на сто адсоткаў нагадвала «выбары» савецкіх часоў. Ну толькі на 0,04% выбарчых участкаў былі альтэрнатыўныя выбары — чаго не было за савецкім часам.

Але ці значыць гэта, што рэжым адкруціў хату часу на 20 гадоў назад? Ці значыць гэта, што рэжым зноў трапіў у тую ж раку, у якую нельга двойчы ступіць? Не, і яшчэ раз не!

Рэжым запаволіў хату гісторыі на Беларусі. Улады рэпрэсіямі прымуслі прыхільнікаў дэмакратыі не рызыкаваць дзеля мэтаў, якія ня варта звальнення з працы, арыштаў, зняволенняў. Ня варта рызыкаваць, бо ў апазыцыі няма адэкватнай сыстэмы абароны рэпрэсаваных, няма неабходнай сыстэмы міжнароднай салідарнасьці.

Але асобная гаворка датычыць стратэгіі або тактыкі апазыцыі ў мясцовай выбарчай кампаніі. Нашы партыйныя лідэры пасля прэзыдэнцкай кампаніі доўга, амаль паўгоду, высвятлялі адносіны наконт лідэрства ў АДС. Дэмакратычнаму грамадству навязвалася меркаваньне, што вядомасьць, рэйтынг Мілінкевіча сярод выбарцаў — нішто, а партыйная дзейнасьць — усё. У гэтым крыжовым паходзе супраць меркаваньня электарату на радасьць кіраўнічаму рэжыму партыйныя функцыянеры дасягнулі свайго посьпеху. Але разам з вадой выкінулі і дзіця — адзінства прыхільнікаў дэмакратыі. Праўда, усё гэта рабілася пад правільныя словы аб адзіным пасланьні да выбарцаў, аб неабходнасьці інфармацыйнай кампаніі дзеля праўдзівага інфармаваньня электарату. Але спаквалі дамінуючай тэмай для

партлідэраў стала ідэя аб правядзеньні Кангрэсу дэмакратычных сілаў. На выпрацоўку альгарытму абраньня дэлегатаў КДС, высвятленьня пытаньня, дзеля чаго Кангрэс, — а кансэнсусу аб гэтым няма да сёньня, — былі змарнаваны амаль усё перадыбарчыя месяцы. Гэта стала яшчэ адным доказам, што нармальных, клясычных партый у нас няма. І гэта ня столькі віна лідэраў, колькі прэсінг рэжыму, адсутнасьць праўных умоваў шматпартыйнасьці. Але ў гэтай сытуацыі кіраўнікам партый з гэтых рэалій і трэба выходзіць.

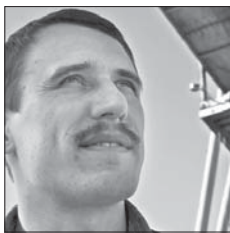
Як рэфэрэндум 2004 г., як прэзыдэнцкая кампанія 2006 г., так і пачатак мясцовай выбарчай кампаніі 2007 г. засьпеў партыйных правадыроў на маршы. На маршы, дзе вылося высвятленьне ўнутрыпартыйных пытаньняў, дзе вялася барацьба супраць адзінага лідэра, дзе амбіцыі былі значна мацней амуніцыі. Далёка за межамі гэтага маршу знаходзіцца беларускі электарат. Са сваімі праблемамі, пытаньнямі, інтарэсамі. Пасля месяцаў мазгавых штурмаў, наладжаных апазіцыйнай палітэлітай, атрымалася дзіўная рэч — за галасы выбарцаў рашылі не змагацца. Нашы функцыянеры прыйшлі да высновы, што трэба падчас мясцовай кампаніі абраць дэлегатаў на Кангрэс і данесьці да электарату праўду аб злячынным рэжыме. Пытаньне аб правядзеньні агульнанацыянальнай акцыі — Маршу Свабоды — нават не гучала на амаль шптыднёвых пасядзелках штабу АДС.

Вось толькі пасля збору 300 подпісаў для дэлегата імпэту на агульнадзяржаўную інфармацыйную кампанію не хапіла. Канечне, асобныя месцы супраціву ў краіне засталіся, але ў гэтых месцах супраціву адзінства дзеяньняў не было. Выйшаў такі беларускі лебедзь, рак і пчупак.

Мне падаецца, што самай вялікай памылкай апазыцыі ў гэтай кампаніі стала завялікая ўвага да ідэяў, амбіцыяў лідэраў і зусім малая доля ўвагі да простага выбаршчыка — да ягоных праблемаў, інтарэсаў. Але ж менавіта за кошт увагі да праблемаў выбарцаў быў адносны посьпех дэмакратаў на мясцовых выбарах 2003 г. Можна сказаць, што звышшільная ўвага да ўнутрыпартыйных, унутрыапазыцыйных праблем не дадала дэмакратам галасоў, росту падтрымкі грамадзкай думкі ў гэтай кампаніі. Праз агульнаапазыцыйныя ідэі «Свабоды. Праўды. Справядлівасьці» цяжка было знайсці шлях да сэрца выбаршчыка. Нашы «лідэры» чарговага разу дапусьцілі памылкі ў хрэстаматычных пытаньнях палітычнай барацьбы. Ці ёсьць патрэба ў такіх лідэрах? Гэта рытарычнае пытаньне. Але, думаецца, што мы страцілі шанец на павелічэньне ўплыву ў грамадстве. Кіраўніцтва АДС у цяперашнім складзе з сакавіка 2006 г. страціла давер дэмакратычнага грамадства. І нам цяпер не выпадае часу займацца ўнутрыапазыцыйнымі разборкамі амбіцый, адкладаючы камунікацыі з электаратам да чарговай палатачнай кампаніі 2008 г.

Сёньня, пры ўсёй спрыяльнасьці вонкавых фактараў для дэмакратычных колаў у сувязі з пераходам на рынковыя адносіны з Расеяй, неабходна дзейнічаць сярод электарату пастаянна. Мы ня можам дазволіць яшчэ адзін пралёт па-над электаратам у 2008 г. 14 студзеня мусяць стаць стартам новых форм працы ў грамадстве. І нельга абмяжоўвацца толькі ўлёткамі аб выніках мясцовай кампаніі. Дэмакратычныя колы ня мусяць быць па-за гульнёй пры форс-мажорных абставінах у краіне. Грамадзянам Беларусі варта стварыць Камітэт абароны Бацькаўшчыны (КАБ). Менавіта сумленьня грамадзяне без уліку партыйных прыхільнасьцяў павінны аб'яднацца дзеля перамогі над дыктатурай. Гэта павінен быць Камітэт нацыянальнага адзінства, нацыянальнага даверу, нацыянальнага дзеяньня. Але такія Камітэты павінны паўстаць у дамах, вуліцах, гарадах, рэгіёнах, краіне. А гэта патрабуе штодзённай працы — будзённай, шэрай. І адлік часу пайшоў.

Гарадок

**ПАВАЛ
СЕВЯРЫНЕЦ**

Шоў беларушчыны

Днямі мне прыйшоў ліст з Полацкага райвыканкаму. Яшчэ пару месяцаў таму маласіценская суполка ТБМ прапанавала ўсталяваць на замчышчы Сітна замест савецкага надмагілля беларускую мэмарыяльную пліту й уключыць былы фарпост на мяжы з Расеяй у адзін з турыстычных маршрутаў Полаччыны.

«Ваша прапанова наконт усталявання новага памятнага знаку «Крэпасць Сітна» заслугоўвае ўвагі й падтрымкі мясцовых уладаў, — піша ў адказе на добрай беларускай намеснік старшыні райвыканкаму В. Машчыцкі. — Вырашана ў 2007 годзе на месцы замчышча «Малое Сітна» ўстанавіць памятны знак з надпісам на беларускай мове. Ваш варыянт тэксту будзе разгледжаны й узгоднены са спецыялістамі й навукоўцамі Інстытуту гісторыі Акадэміі навук. Безумоўна, замчышча Сітна зьяўляецца гістарычным месцам і можа быць уключана ў турыстычны маршрут для агляду».

Цяпер у Сітне будзе каму і пракантраляваць выкананьне рашэньня — з 14 студзеня сярод дэпутатаў Сельсавету трое *нашых*.

За паўтара гады маёй «хіміі» гэта ня першы выпадак, калі мясцовыя ўлады робяць не па-савецку, а па-беларуску. Летась у сакавіку, напярэдадні выбараў, міліцыя атрымала загад ізаліваць мяне на сутках за «мацёрную ляянку», але судзьдзя Полацкага суду нечакана прызнала, што ў беларускай мове мату няма і (упершыню ў маёй дзесяцігадовай практыцы) вынесла апраўдальны вырак. Улетку чыноўнік з «Полацкаклесу» настаўляў мяне: «Папа, калі прыдзеце да ўлады, ні ў якім разе не пускайце сюды расейскі капітал. Яны ж беларусаў зьнішчаць будучь!»

Так люблю гэты момант, калі беларус зьянацку выскоквае з засады!

Калісьці, яшчэ ў 1996-ым, мы з маладафронтаўцамі пачалі праводзіць у менскіх школах *шоў беларушчыны* — віктарыны з геаграфічнымі, гістарычнымі, літаратурнымі, музычнымі, спартовымі пытаньнямі, музычнымі перапынкамі, дзе ставіліся хіты беларускага року й пераможцам уручаліся адпаведныя кнігі, касэты ды кампакты.

За некалькі гадоў па ўсёй Беларусі такіх было праведзена больш за 430. Дык вось, пасля 45 хвілінаў *шоў* звычайныя савецкія школьнікі (якімі нядаўна былі й мы самі), ужо хорам раўлі «Жыве Беларусь!» і наперабой запыталіся, «дзе можна да вас запісацца». Пасля тадышніх маніфэстацыяў Вясны-96 пратэставыя настроі зьмешваліся з захапленьнем ад адкрыцьця *свай*

краіны — і літаральна выбухалі.

Сакрэт посьпеху быў прасты. «Шоў» — ад ангельскага «show» — «паказваць». Схаваную, утоеную, падаўленую, бы сыятая спружына, беларушчыну трэба паказваць як фокус. Больш таго — як цуд.

Непрыкметны для ўсіх партызан-беларус сядзіць амаль у кожным жыхары РБ. У кімсьці ён маленькі, бы немаўля, у кімсьці скурчаны й загнаны ў глыбіню душы, а ў кімсьці сьмялейшы — раз-пораз выбіраецца паглядзець, *а хто там ідзе*.

Па ўсім відаць, менавіта зараз надыходзіць час беларусам дружна гукнуць — ды раптам высьпаць на сцэну са сваіх векавых сховішчаў.

Сёньня нават невялічкія, але пастаянныя й настойлівыя намаганьні ў Беларусі даюць эфэкт прарыву.

Сіценцы пачынаюць пераходзіць на *мову*, калі зь імі ўвесь час размаўляць па-беларуску (нават старшыня сельсавету вяла са мною ідэалігічную дыскусію на матчынай мове). Адмыслова пытаюцца на пошце беларускамоўныя паштоўкі, калі дасьляюць віншаваньні сваякам у Расею. Робяць кэракопіі зь беларускай кніжкі дзіцячых вершаў, каб на ранішніку, дні народзінаў ці раённым конкурсе казырнуць чымсьці адметным ды свойскім. Нарэшце, сіценскія мамкі патрабуюць беларускамоўнага навучаньня ў ПТВ ды унівэрсытэтах — бо куды ж паступаць дзецям пасля беларускай школы?!

Колькі тае беларушчыны зараз у Беларусі? Колькісот вясковых школаў, капэргты «Белпошты», абвесткі ў грамадзкім транспарце, пару гадзінаў начнога эфіру fm-станцыяў, 7% накладу выдадзеных у Беларусі кнігаў... Эфэкт прысутнасьці, ня больш. Але ж разам з тым беларушчына — гэта траціна Белнэту, палова тэстаў, напісаных абітурыентамі, і 37% беларусаў, якія падчас перапісу 1999 г. паведамлілі, што ў хаце размаўляюць па-беларуску. Розьніца — гэта і ёсьць амплітуда напружаньня. Галоўны фронт працы для нацыянальнага руху. Тое, чаго ніхто за нас ня зробіць ані ў Брусэлі, ані ў Маскве, ані нават у Вашынгтоне.

У 2009 г. — чарговы перапіс. Вы пэўныя, што «размаўляю ў хаце па-беларуску» адкажа хаця б столькі ж беларусаў, колькі й тады, у 1999-ым?..

Ласкі ад дзяржавы пры ўсёй незалежнай рыторыцы рэжыму чакаць марна. Самы востры дэфіцыт сёньня — дэфіцыт не завумных праграмаў, не радыкальных дзеяў, а масавай

Павал Севярынец
— у 1998 — 2004 г.
лідэр незарэгістра-
ванага «Маладога
фронту». Асуджаны
за арганізацыю
акцыяў пратэсту
пасля рэфэрэндуму
2004 году. Цяпер
у высылцы
ў Малым Сітне,
на поўначы
Полаччыны.

грамадзкай актыўнасці. Бацькоўскіх заяваў на беларускамоўнае навучаньне. Беларускамоўных зваротаў па мясцовых праблемах і запісаў у кнігах скаргаў. Беларускіх набажэнстваў у праваслаўных ды пратэстанцкіх цэрквах, урэшце.

Адно ТБМ супрацьстаяць агрэсіўнаму валу русіфікацыі ня ў стане. Патрэбная каардынацыя ўсяе нацыянальнае эліты, апазыцыі, моладзі й NGO, мультыплікацыя беларускамоўных ініцыятываў у кожнай сфэры чалавечага жыцця. Таварыства беларускамоўных адвакатаў. Аўтамабілістаў. Журналістаў... І вельмі, вельмі патрэбны ў якасці каляндарнага апірышча заснаваны калісьці «Нашай Нівай» штомесяцовы Дзень без чужога слова.

Мы молімся, каб дэмакратыя перамагла. Ці ў стане перажыць такое выпрабаваньне самі нашыя дэмакратычныя сілы — асобная тэма. Але ці не атрымаецца, што без арганізаванай, сыстэмнай грамадзкай падтрымкі першую ж паразу ў свабодным народным выяўленьні волі дастане менавіта нацыянальны рух?

Каб унікнуць такога беларускага правалу, сёння, тут і цяпер патрэбная паўсюдная асвета нацыянальнага размаху.

Уявіце сабе, каб замест удзелу ў «мясцовых выбарах» колькісот дэмакратаў арганізавалі б мясцовыя кампаніі ў падтрымку беларушчыны.

Каб замест пустое перапіскі з «выбарчымі камісіямі» ды пракуратураю дамагаліся б стварэньня беларускіх куточкаў, перайменаваньня вуліцаў, узнаўленьня храмаў. Каб замест збору праслаўтых 300 аўтографаў на немаведама каму патрэбны кангрэс (а дэлегатаў плянуецца каля тысячы — палічыце, колькі разам!) сабралі б подпісы за адкрыцьцё Нацыянальнага унівэрсытэту або адмену т.зв. «Закону аб свабодзе сумленьня».

Дзіва, што мы дагэтуль дзівімся, чаму гэта людзі здзіўляюцца, калі мы проста размаўляем па-беларуску!

Трэба, трэба падымаць беларушчыну там, дзе мы сёння ёсьць. У сучасным становішчы пад ціскам «з глыбіні» улада вымушаная напаўняць дзяржаўную незалежнасьць беларускасьцю. Прымусіць гэты рэжым быць беларускім мы наўрад ці здолеем — дэспатыі не рэфармуюцца, а перамагаюцца. Але, паводле Брыля, дамагчыся ад беларуса, каб быў беларусам (і гэта сапраўды будзе выдатны беларус!) — нам па сілах ужо цяпер.

Вось чаму *Шоў беларушчыны* — адна з найпершых тэхналегіяў нацыянальнага абуджэньня.

в.Малое Сітна

Уявіце сабе, каб замест трохсот подпісаў на Кангрэс колькісот дэмакратаў сабралі подпісы за Нацыянальны унівэрсытэт.

ХРОНІКА

19 студзеня

Беларускі Хэльсынскі камітэт выселілі

Беларускі Хэльсынскі камітэт атрымаў ліст з Гаспадарчай управы Кіраўніцтва справаў прэзыдэнта з паведамленьнем аб прыпыненні арэнды памяшканьня. Праваабарончай арганізацыі было рэкамэндавана вызваліць памяшканьне да 20 студзеня. Пазбаўленьне офісу пагражае БХК юрыдычнай ліквідацыяй. Аднак кіраўніцтва арганізацыі не зьбіраецца прыпыняць дзейнасьць. Старшыня БХК Тацяна Процька сьцьвярджае, што арганізацыя ня мела запазычанасьцяў па аплаце арэнды памяшканьня.

У аддзеле дамоў галоўнай гаспадарчай управы Кіраўніцтва справаў прэзыдэнта адмовіліся камэнтаваць прычыны скасаваньня дамовы з БХК.

Ван дэр Ліндэна не пусьцілі да Казуліна

Кіраўнік Парлямэнцкай Асамблеі Рады Эўропы (ПАРЭ) Рэнэ ван дэр Ліндэн не атрымаў дазвол на сустрэчу з асуджаным Аляксандрам Казуліным. Ён меў сустрэчу з жонкай экс-кандыдата ў прэзідэнты Беларусі Ірынай Казулінай.

Флэш-моб у падтрымку палітвязьняў

170 чалавек прынялі ўдзел у флэш-мобе ў падтрымку палітвязьняў. Акцыя прайшла ў 20.30 ля кіна-тэатра «Аўрора». Людзі з запаленымі свечкамі прайшлі па вуліцы Прытыцкага і потым сталі ў ланцуг.

Некалькі маладых людзей былі затрыманы перад іх пачаткам у раёне станцыі мэтро «Фрунзенская». Іх пратрымалі ў амапаўсім аўтобусе гадзіну, а потым выпусцілі. Пасьля сканчэньня акцыі затрыманыяў не было.

20 студзеня

Акцыя пратэсту на Меншчыне

У Салігорску і Слуцку адбыліся акцыі салідарнасьці зь лідэрам незарэгістраванага «Маладога фронту» Зьмітром Дашкевічам. У Салігорску на цэнтральным пляцы была вывешаная расьцяжка «Свабоду Дашкевічу!», а ў Слуцку праведзены пікет і раздача ўлёткаў. Міліцыянтаты затрымалі шасьціх «маладафронтаўцаў», што кіраваліся ў Слуцк, Старобін і Старыя Дарогі. У Салігорску былі затрыманыя Андрэй Тычына, Іван ды Ільля Шылы, Зьміцер Карноў. На Івана Шылу складзены пратакол паводле арт. 156 КоАП. Зьміцер Карноў пакараны трыма суткамі арышту.

21 студзеня

Пачаў дзейнічаць закон «Аб процідзеяньні экстрэмізму»

Закон тлумачыць паняцьці «экстрэмізм» і «экстрэмісцкая дзейнасьць», вызначае асноўныя прыкметы і кірункі процідзеяньня экстрэмізму, усталёўвае суб'екты процідзеяньня гэтай зьяве і іх паўнамоцтвы, уводзіць меры процідзеяньня экстрэмізму.

Сярод такіх мераў можна назваць: прыпыненьне дзейнасьці арганізацыі; прызнаньне арганізацыі, зарэгістраванай на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, экстрэмісцкай, забарона яе дзейнасьці і яе ліквідацыя; забарона дзейнасьці экстрэмісцкіх замежных і міжнародных арганізацыяў; процідзеяньне выданьню і распаўсюджваньню экстрэмісцкіх матэрыялаў, недапушчэньне ажыццяўленьня экстрэмісцкай дзейнасьці пры правядзеньні масавых мерапрыемстваў; процідзеяньне публічным заклікам службовай асобы арганізацыі да ажыццяўленьня экстрэмісцкай дзейнасьці.

Варта адзначыць, што на хутэйшым прыняцьці

законапраекту настойваў старшыня КДБ Сьцяпан Сухарэнка, які назваў яго «вельмі важным».

Адсвяткавалі дзень народзінаў Каліноўскага

Актывісты грамадзянскай кампаніі «За Свабоду!» правялі акцыю, прысьвечаную дню нараджэньня Кастуся Каліноўскага. Некалькі дзясяткаў чалавек сталі ў ланцуг на скрыжаваньні вуліцы Ванеева і праспэку Ракасоўскага. У руках яны трымалі літары, якія складалі адну з найбольш вядомых цытатаў Каліноўскага: «Не народ для ўрада, а ўрад для народу!» Праз 15 хвілін людзі разышліся, ніхто з удзельнікаў ня быў затрыманы.

23 студзеня

Нацболы памыліліся

У ноч з 22 на 23 студзеня невядомымі нацыянал-бальшавікамі было атакаванае пасольства Латвіі ў Менску. Будынак быў закіданы пляшкамі з чорнай фарбай, а па тэрыторыі былі раскіданыя ўлёткі... з заклікамі да эстонскага ўраду адмовіцца ад зносу савецкіх помнікаў. Ня ведалі нацыянал-бальшавікі, што эстонскае пасольства пераехала ў іншы будынак.

Судзяць палякаў

У судзе Кастрэчніцкага раёну Горадні пачаўся разгляд крымінальнай справы супраць кіраўніка Гарадзенскага гарадзкага аддзелу Саюза палякаў у Беларусі Мечыслава Яскевіча. Яго вінавацяць у правакаваньні бойкі. Паводле ч. 1 арт. 339 КК (хуліганства) Яскевічу пагражае пакараньне ў выглядзе грамадзкай працы, або штрафу, або арышту да 6 месяцаў, або пазбаўленьня волі тэрмінам да 2 гадоў. Наступнае паседжаньне суду пройдзе 30 студзеня.

Зброя непагоды

Прычына кліматычных зменаў — у сакрэтнай зброі. Піша Руслан Равяка.

Надвор'е змяняецца. Цёплая зіма, ніякае лета... Падасца, што на сьведзе засталіся толькі вясна і восень, якія бясконца цягнуцца, саступаючы адна адной. Старая ў аўтобусе голасна тлумачыла нейкай цётцы пра глябальнае пацяпленне. Ня людзі ды прамысловасьць вінаватыя ў тым, што зіма цёплая, проста нехта прыдумаў новую зброю, якой і кіруе надвор'ем. Добра абазнаная ў сакрэтных ведах, бабця настойліва запэўнівала, што летась новую зброю выкарысталі ля берагоў Азіі. Але не разьлічылі — у выніку жахлівая хваля змыла каля 300 тысяч чалавек. Зямля ж спыніла нават свой рух на колькі тысячных сэконды. Бабця

шчыра верыць, што прырода сама змяніцца ня можа — усё яе сьвядомае жыццё надвор'е «працавала» па завядзёнцы, бяз збояў і значных хібаў. Усе прызвычаліся жыць ды карыстацца выгодамі цывілізацыі. Жыць як найлепш... Нават крыху радуемся той зьмене надвор'я, бо сталіся бліжэйшымі да Эўропы кліматычна. Дый за газ з нафтай менш заплацім, а ня як за маразамі... Вінаватых мы заўсёды шукаем у нечым надзвычайным. Нечым найсакрэтным, нечым далёкім ад нас і нашага ладу жыцця. Зрэшты, што залежыць ад нас? Ці магу я стацца вінаватым у тым, што пацяплела на ўсёй

плянэце? Ці нешта зьменіцца, калі я памяю машыну ля рэчкі, спалю на Купальле колькі гумовых колаў ці выкіну цэляфанавы пакет у лесе? У зьмене клімату мы вінавацім уральскія заводы, бразільскія лесасекі й жыдамасонаў. Звальваем на нешта недасяжнае. Нават татальная мэліярацыя палескіх балотаў не падасца гэткай ужо страшнай — даўно ж было. Чаму, нарэшце, зьмены прыроды мусяць хваляваць мяне. Хай пераймаюцца «зьялёныя», дзяржава, ААН. Людзі за той нагляд атрымліваюць грошы. Гэта іхняя праца. Хай лямантуюць, каб выратаваць плянэту. Дзяржаўныя ж экалягі заплюшчваюць вочы на

працу прадпрыемстваў, пішучы патрэбныя для іх статыстыкі, але не сапраўдныя лічбы шкодных выкідаў. Прадпрыемствы ж мусяць вырабляць прадукцыю, каб наша дзяржава мела патрэбныя лічбы ў сусьветных рэйтынгах. А пакуль тое, замест калядных маразоў лье залева і злосна праносіцца па Эўропе ўраган. Сапраўдная зброя, якой кіруюць надвор'ем, усё ж існуе. Мы ўсе выканаўчыя адзінкі той жахлівай зброі.

P.S. Лічыцца, што 2007 год будзе самым цёплым (сярэдня тэмпература +14,56°C) за ўсю гісторыю назіраньня за надвор'ем. Дасюль самым сьпякотным на плянэце лічыўся 1998 год (+14,52°C). Нормай у 1960 — 1990 г. была +14°C. Крыху болей за палову градуса, дробязь.
Баранавічы

ПАВЕДАМЛЯЕ РАДЫЁ «ПАЛЁНІЯ»

Новыя задачы для магілёўскай прэсы

На Магілёўшчыне многія газетныя публікацыі ды радыёперадачы дзяржаўных мэдыяў другарадныя й незлабадзённыя. Пра гэта на адмысловай нарадзе паведамліў начальнік у пытаньнях ідэалёгіі Магілёўскага аблвыканкаму Валеры Ільлянкоў. Ён зазначыў, што журналісты не надаюць належнай увагі праблемным тэмам, у выданьнях амаль адсутнічаюць крытычныя артыкулы. Дакладчык заклікаў падвысіць «ідэйна-зьмястоўны» ўзровень насычанасьці перадачаў і газэтаў, а таксама афіцыйных інтэрнэт-сайтаў.

Чэхі ўрэшце маюць ўрад

Пасьля сямі месяцаў крызісу Чэхія ўрэшце мае ўрад. У склад урадавай кааліцыі ўвайшлі тры палітычныя групы, якія ў

200-мандатным чэскім парламэнце супольна маюць 100 дэпутатаў. Прадстаўнік цэнтраправіцы прэм'ер Мірэк Тапалянэк атрымаў вотум даверу дзякуючы адсутнасьці на галасваньні двух апазыцыйных дэпутатаў, якія мэтанакіравана пакінулі залю, каб такім чынам спрычыніцца да заканчэньня працяглага палітычнага крызісу. Аднак такая ўрадавая кааліцыя ня ў стане прыняць ніякага закону без падтрымкі з боку апазыцыі.

Пастар «Новага жыцця» названы чалавекам году

Пастар пратэстанцкай царквы «Новае жыццё» Вячаслаў Ганчарэнка быў названы чалавекам году. Такое званьне яму надаў мэгапартал хрысьціянскіх рэсурсаў «In victory». Інтэрнэт-партал вызначаў людзей, якія найбольш

паўплывалі на расейскамоўнае хрысьціянства ў мінулым годзе. Беларускі пастар атрымаў званьне «Герой году». Гэтым ён быў ушанаваны за беспрэцэдэнтную на постсавецкай прасторы акцыю — пост-галадоўку ў абарону храму. Справа з абаронай царквы ня скончылася. Менавіта ў гэтыя дні працягваецца суд паміж пратэстантамі й Менскім гарвыканкамам.

Кур'яновіч: А.Лукашэнка гатовы на саюзную дзяржаву ў абмен на пасаду прэм'ера

Крэмль баіцца прэзыдэнта Аляксандра Лукашэнка, паколькі раскрыў яго задуму. Пра гэта паведамліў на прэс-канфэрэнцыі незалежны дэпутат Дзярждумы Расеі Нікалай Кур'яновіч. Ён заявіў са спасылкай на «надзей-

ную крыніцу інфармацыі», што Лукашэнка гатовы стварыць саюзную дзяржаву, але пры ўмове, што ён атрымае пасаду прэм'ер-міністра Расеі. Калі так станецца, то ў выніку выбараў ён можа заняць пасаду прэзыдэнта саюзнай дзяржавы, — мяркуе Кур'яновіч. Паводле ягоных словаў, такія пляны выклікаюць боязь у Крамлі. На думку дэпутата Думы, Расея магла б прапанаваць Лукашэнку такі варыянт аб'яднаньня, якога ён не павінен адхіліць. Кур'яновіч сфармуляваў гэта так: Беларусь уваходзіць у склад Расеі з адмысловым адміністрацыйным статусам. Кіраўнік Беларусі зойме пасаду прэм'ер-міністра бяз права быць абраным прэзыдэнтам саюзнай дзяржавы, — прыводзіць агенцтва БелТА словы Нікалая Кур'яновіча.

Паводле сайту
www.polskieradio.pl/polonija/by

Блізкі сьвет Тацяны Беланогай

Тацяну Беланогую можна заўважыць у натоўпе па вострым позірку. Такое ўражаньне, што яна глядзіць унутр цябе, калі сустракаецца зь ёй вачыма. Яна хутаецца ў даўгі шалік, хоць на вуліцы ня надта зімна, а калі заходзім у памяшканьне, просіць не ўздываць жалюзі, бо «за вакном сумная восень». Свой новы дыск яна хацела назваць «Песьні сьляпой», але потым аддала перавагу іншай назьве — «Пабачыць сьвет». Магчыма, таму, што сама вучыцца на географа ў пэдагогічным унівэрсытэце і любіць вандраваць. Але сьпявачка ўкладае ў назву ня толькі гэты сэнс: «Падаецца, што амаль усе людзі сьляпыя, — амаль цытуе яна Біблію. — Бо так ім прасцей жыць. І мне хочацца, каб сьляпая чалавечая душа перарадзілася ў душу, якая адчувае гэты сьвет». Улюбёная паэтка Беланогай — Яўгенія Янішчыц, а ўлюбёная сьпявачка

— Кася Камоцкая. Ад першай яна ўзяла трагічную вобразнасьць, ад другой — выразнасьць эмоцыяў. «Я адчуваю сьвет, відаць, гэтак жа, як і Янішчыц», — кажа Тацяна. Ніводзін выступ яе не абыходзіцца безь песьня на вершы гэтай паэці. У свой новы дыск сьпявачка ўключыла песьню «Над хронікай 30-х гадоў», бо надта сугучная з нашым часам. З Камоцкай Беланогая ў сьпяроўскіх адносінах. Менавіта Кася параіла ёй узяць удзел у бардаўскім фэсьце «Ballada OPPA», які праходзіў у Варшаве ў сярэдзіне лістапада. Беланогая там узяла галоўны прыз і права бясплатнага запісу новага альбому. Гэта яе другая буйная перамога — два гады таму яна заняла першае месца на «Бардаўскай восені» ў Бельску-Падляскім.

Дзіва, але Беланогая стала сьпявачка выпадкова. Яна ня мае музычнай адукацыі і самастойна навучылася граць

на гітары — сьброўка акорды паказала. Сьпявала спачатку па-расейску, аднак з узростам прыйшло ўсьведамленьне, што «ў нас павінны быць свае Янкі Дзягілевы і Аляксандры Башлачовы. Ня варта думаць, што ў сусьдзяў ёсьць свая культура, а мы да таго яшчэ не дараслі!». Тацяна да гэтага прыйшла толькі ў васьмнаццаць гадоў і цяпер марыць, каб яе дзеці мелі тое, чаго не было ў яе маленстве, — мову. Яна магла стаць лідэрам рок-каманды, аднак выбрала бардаўскі шлях: «Ня хочацца несці адказнасьць, хочацца залежаць толькі ад сябе». Але яна не выключае, што ў будучыні стане рок-сьпявачкай. У яе нават песьня ёсьць, якая «Беларускі рок-н-рол» завецца. Яна выступае часьцяком дуэтам з гітарыстам Зьмітром Крамушчанкам. Засталося толькі прыдбаць рытм-сэкцыю. «Бардаўская песьня цяжэйшая для разуменьня, чым рок-музыка, — кажа Тацяна. — У бардаў мінімум інструмэнтаў, але яны бяруць іншым — там вялікі тэкставы прэс. І слухач мусіць няспынна думаць разам з музыкам». На яе думку, беларуска бардаўская песьня можа стаць папулярнай: «Я да таго прыкладу максымум высілкаў».

Сяргей Будкін

Тацяна Беланогая сьпявае на імправізавааным канцэрце падчас паездкі моладзі па мясцінах Слуцкага паўстаньня.

Пабачыць сьвет

Тацяна Беланогая, 2006, самвыдат

Для асобаў, схільных да пошукаў сябе ў сабе.

Гэты альбом пераможцы «Бардаўскай восені» (2002) і польскага фэсту «Ballada OPPA» (2006) — нібы глыток свежага паветра ў беларускай бардаўскай песьні. Лёгка ўтадваецца, хто паўшпываў на сьпявачку. Але яна не прыпадабняецца і не плягіяціць. Беланогая ўзяла нешта ад Камоцкай, крыху ад Янкі Дзягілевай, прасякнулася паэзіяй Янішчыц і Сыса і стварыла сваё. У яе песьнях няма звыклай бардаўскай наіўнасьці — ёсьць рэдкая глыбіня. Яе песьні — ня проста набор прыгожых вобразаў і простых слоў. Яна тое перажыла і шчодро дзеліцца гэтым са сваімі слухачамі. У асноўным Беланогая сьпявае песьні на ўласныя вершы. Часам становіцца шкада, што яе песьні такія караценькія (ля дзьвюх хвілін): так хочацца разьвіцца, а твор абрываецца. Мэлёдыі, зрэшты, як і вершы Беланогай, — лёгказапамінальныя. Так што, праслухаўшы раз-другі гэты дыск, ужо можна падпяваць. Для асобаў, схільных да пошукаў сябе ў сабе.

СБ

Кароткі змест папярэдніх сэр'яў: просты хлопец Бульбашэўскі, з падказкі свайго мудрага парсюка Тараса, вырашыў зрабіцца беларускім супэрмэнам. Заўважыўшы рабаўнікоў у вінна-гарэлачнай краме, ён іх затрымаваў...

Зьнянацку...

Так! Кінулі зброю і выходзім па адным!

Спадары міліцыянты! Не страляйце! Я не бандзюк. Я іх затрымаў!

Гэта яшчэ хто?! Ня Васька Кульгавы, не Хяядос Касавуры. Чаму ня ведаю?

Дый я першы раз бачу...

За што? Я невінаваты.

Зараз павяжам астатніх, а тады й цябе расколем, супэрмэн хрэнаў!

Хутчэй вылазь адсюль! Уцякайма!

Прыехалі, спадар Бульбашэўскі.

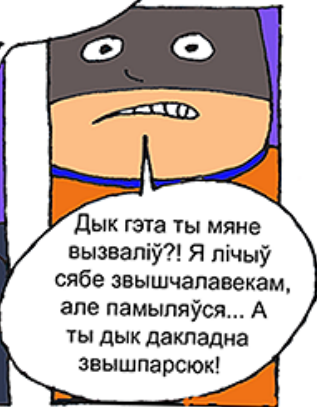
Адкуль вы ведаеце маё прозьвішча?

Каб я ды ня ведаў твайго прозьвішча... Ха-ха-ха!

Дык гэта ты мяне вызваліў?! Я лічыў сябе звышчалавекам, але памыляўся... А ты дык дакладна звышпарсюк!

Прысьпеў час перайсьці ад тэорыі да сапраўднае практыкі, спадар Бульбашэўскі.

Сапраўды, Тараса-сан.

Вялікі дзякуй за ахвяраваньні

Мікалаю Ю. з Гарадзеі.
 Уладзімеру Д., Анатолю І.,
 Аляксею К. з Чэрвеня.
 І.Г. са Смалявічаў.
 Юліі С. з Паставаў.
 Валянціне Г., Аляксандру
 К., Сяргею М., Віктару М.,
 Леаніду А., Лілі Л., Генадзю
 Ш. з Маладэчна.
 Уладзімеру Ц., Аляксею
 А., Натальі Г., Анатолю П.,
 Сяргею І., В.Ю., Генадзю М.
 з Салігорску.
 Сяргею К., Віталю А. са
 Слуцку.
 Андрэю Г., Сяргею В.,
 Зьмітру Шч., А.С., Алегу Р.,
 М.К., Аляксандру П. з Нава-
 полацку.
 Валянціне М. з Наваградку.
 Галіне К., Георгію С. зь

Бешанковіцкага раёну.
 Алене С., Настасьці С., Ге-
 надзю С., А.А., Т.Б., Сяргею
 А., Міхасю Б., Дзянісу С.,
 Віктару А. з Магілёва.
 Юр'ю М., Ігару Л. са Сто-
 ўпцаў.
 Георгію Р., Сяргею С., Ла-
 рысе Л., Алесю Б., Віктару
 Г., Аляксею Шч., Сяргею П.,
 С.В., Аляксею Ч., Ю.Ц.,
 У.А., Аляксею Шч., Сяргею
 П., Аляксею Ч., Ю.Ц. з Бара-
 навічаў.
 А.П., Станіславу С., Вале-
 р'ю С., Андрэю Л. са Жлобі-
 ну.
 Міколе Н., Віктару А.,
 Веры Ч., Уладзімеру В., А.І.,
 Тамары Ф., Ігару Дз., Аляк-
 сандру К., Віктару Дз., В.Ш.,

Ліліі В., Валер'ю Б., Уладзі-
 меру Л., Міхаілу Ш., Міхаілу
 Г. зь Берасьця.
 Галіне Ю. з Асьвеі.
 Сьцяпану А. з Асіповіцкага
 раёну.
 С.Ж. з Клецкага раёну.
 Антону Б. зь Верхнядзьвінс-
 ку.
 Міхаілу К., Віктару Р. з Рэ-
 чыцы.
 Віталю П. зь Бераставіцкага
 раёну.
 Мікалаю С., Івану Л., Над-
 зеі Р. зь Вілейкі.
 Віктару А., Валянціне З.,
 Алегу С., Уладзімеру Б.,
 Віталю С., Валер'ю Д.,
 М.Р., Тацяне Г., Фёдару
 Ш., Зьмітру П., Анатолю
 Л., Багдану Дз., Дзянісу К.,

Уладзіславу Л., Фёдару Н.,
 К.Р., Валер'ю Г., Алене Б.,
 Мікалаю Х., Валянціну М.,
 Яўгену Я., Ігару Н. з Гоме-
 лю.
 Уладзімеру М. з Гомельскага
 раёну.
 Васілю Н., Інэсе В. з Барані.
 А.Х. зь Дзісны.
 В.Д., Галіне Г., Іне С. з Ба-
 рысава.
 С.З., А.К. з Воршы.
 Алегу Ш., Уладзіславу Л. з
 Шаркаўшчыны.
 Уладзімеру Х. з Шаркаўш-
 чынскага раёну.
 Уладзімеру Ш., Зьмітру К.
 зь Віцебскага раёну.
 Алесю С. з Кіраўскага раёну.
 Н.Б. з Астраўца.
 Івану Б. з Дрыбінскага раёну.

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ

Фонд выданьня газэты «Наша Ніва», УНП 101 115 521
 МГД ААТ «Белінвестбанк», вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак ат-рымальніка **3015 212 000 012** Асабовы рахунак

(прозьвішча, імя, імя па бацьку, адрас)

Від аплаты	Дата	Сума
Ахвяраваньне		
Агулам		

Касір

КВИТАНЦЫЯ

Фонд выданьня газэты «Наша Ніва», УНП 101 115 521
 МГД ААТ «Белінвестбанк», вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак ат-рымальніка **3015 212 000 012** Асабовы рахунак

(прозьвішча, імя, імя па бацьку, адрас)

Від аплаты	Дата	Сума
Ахвяраваньне		
Агулам		

Касір М.П.

Каб штотыдзень атрымліваць газэту, дасылайце адрасы і прыватныя ахвяраваньні.
 1) Просім усіх ахвотных чытаць газэту паведамляць у Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны. Гэта можна зрабіць праз: тэлефоны: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32 (МТС), (029) 618-54-84, e-mail: dastauka@tut.by, паштовы адрас: а/с 537, 220050 Менск.
 2) Просім кожную сям'ю чытачоў пералічваць на рахунак газэты ахвяраваньне з разьліку 8000 рублёў на месяц. Гэтага хопіць на выхад і дастаўку газэты. У блянку банкаўскага паведамленьня ці паштовага пераказу дакладна і разборліва пазначайце адрас, у тым ліку паштовы індэкс і код пад'езду. Тыя, хто перакажа 24000 рублёў за раз, забясьпечачь выхад «НН» на 3 месяцы. Хто перакажа 48000 рублёў адразу, гарантуе публікацыю «НН» на паўгоду.

Васіль Быков і Андрэй Сахараў

Трапіў мне ў рукі інфармацыйна-аналітычны бюлетэнь «Свабодная думка». Стандартны такі бюлетэнь — на добрай паперы, памерам А4, надрукаваны 10-тысячным накладам у Расеі, — знаёміць чытачоў з меркаваньнямі лідэраў палітычнай апазыцыі па надзённых пытаньнях.

Віншук Вячорка камэнтуе на старонках «Свабоднай думкі» пасланьне Эўразьвязу народу Беларусі. Усё б нічога, каб не адна акалічнасьць у афармленьні першай паласы. Слова рэдактара суправаджае цытата вядомага расейскага праваабаронцы Андрэя Сахарава пра неабходнасьць інтэлектуальнай свабоды для чалавека. Ніжэй размешчаны фатаздымак хлапчука са значкам «За Свабоду» на тле мілітэрыскага кардону. На здымку — цытата Васіля Быкава пра свабоду. Яшчэ ніжэй — караценькі зварот Аб'яднаных дэмакратычных сілаў наконт важнасьці свабоды з абцяганьнем быць разам і вярнуцца на плошчу Каліноўскага.

Дык вось — цытата Сахарава надрукаваная па-беларуску, словы ж Быкава — па-расейску, як і абцяганьне «вернуцца на плошчад Каліноўскаго». Можна патлумачыць гэта нейкай накладкай, асаблівасьцямі вёрсткі матэрыялу, але чаму тады імя аўтара здымку, на якім зьмешчана цытата Васіля Быкава, напісана па-беларуску? Акрамя таго, адказы беларускіх палітыкаў на адны і тыя ж пытаньні друкуюцца таксама то па-расейску, то па-беларуску. Ці паленаваліся перакласьці на адну мову, ці задумка такая — незразумела. Гэтыя ляпы выклікаюць шмат пытаньняў: хто вызначае моўную палітыку выданьня, на каго яно разлічана? Калі перавагу расейскай мовы можна патлумачыць арыентацыяй на расейскамоўнага чытача, то чаму б не зрабіць два варыянты газэткі — па колькасці накладу і якасьці друку ня скажаш пра брак сродкаў у Свабоднай ініцыятыўнай групе, якая выдае бюлетэнь.

Безумоўна, важна інфармаваць насельніцтва, асабліва сёньня, маючы напярэдашнюю вольную прэсу. Але рабіць гэта неабходна прафэсійна, не ствараючы кашы ў галовах чы-

тачоў. А так робіцца ўражаньне, што нехта папросту, не задумваючыся, адпрацаваў грошы.

Пільны (разьмешчана ў «Народных навінах» на сайце nn.by)

Усё трэба

У цэлым згодны з артыкулам бр. П. Рудкоўскага *Мэсьдэж Хрыстовага вучэньня ў «НН»*, №2. Але сёе-тое хацелася б дадаць.

Спраўды, кансэрватыўныя пратэстанты вельмі насыярожана ставяцца да рудымэнтаў паганскай культуры, і ў гэтым іх можна зразумець, бо да хрысьціянскае і дацывілізацыйнае ў людзях (беларусы тут не выключэньне) можа выйсьці з-пад кантролю, вельмі яскравы прыклад таму — рэзкі ўсплёск «арыйскай культуры» ў Нямеччыне 60 — 70 гадоў таму, які заліў крывёю ўсю Эўропу.

Але і брат Пётра мае рацыю. Калі ўжываць строгую эвангельскую цэнзуру пасьялоўна, можна застацца без культуры ўвогуле. А выйшаўшы за дзьверы царквы, адсылаваўшы пранікнёныя псалмы і паслухаўшы палымяную казань, чалавек трапіць ў шэрыя будні, якія маюць мала супольнага з нядзельнай узьнёсласьцю. І тады лёгка трапіць або ў цыннізм, або ў крывадушнасьць.

Які ж сярэдні шлях паміж крайнасьцямі? Касьцёл, які тысячагодзьдзямі ламаў сабе галаву над гэтай праблемай, стылёва разносіць ужываньне слова «Каляды» і вытворных ад яго, і чыста хрысьціянскую назву сьвята. Напрыклад, традыцыйны аб'езд сьвятаром сваіх парафіянаў называецца *каляда*, а песьні, якія славяць прыйсьце Збаўцы, — *каляднымі* або *калядакмі*. Ну і вядома, царква або касьцёл — не паліцыя, каб забараняць *калядаваньне*, калі гэты гарэзлівы маладзёвы, але і вельмі старажытны звычай не выходзіць за межы прыстойнасьці, і калі паміж зычэньняў гаспадару і ўсёй ягонай сям'і здароўя і дабрабыту ў наступным годзе не забываюцца славіць Таго, хто дае гэтыя здароўе і дабрабыт. Але само сьвята і пабожны каталік ніколі не назаве «Калядамі», але толькі — *Божым*

Нараджэньнем або *Расвом*. (Шкада, што няма аднолькавай назвы для розных канфэсій, але каструбавае «Ражджаство» — здаецца, не зь беларускай мовы.)

Магчыма, хрысьціяне веры эвангельскай ня надта разьбіраюцца ў такіх стылёвых тонкасьцях, бо, на жаль, паранейшаму нячастыя кантакты паміж вернікамі розных канфэсій і часта ўзаемныя падазрэнні ўзынкаюць беспадстаўна. Але імкнучы да супольнай аднастайнасьці разуменьня праўды няварта. Хай будучь і пільныя вартаўнікі чыстага, «незаплямленага» монатэізму як напамін тым, хто можа, захапіўшыся культурай, забыцца пра яе падначаленасьць Хрысьціянству, пра той самы *мэсьдэж Хрыстовага вучэньня*. Але крыў Божа, каб яны захапілі манаполію на абвяшчэньне Ісціны. Таму паставімся з разуменьнем да заклееных цукерак. У маёй сям'і на сьвята былі і такія — падарунк малодшай дачцэ, якая ходзіць у нядзельную шкolu разам з маці менавіта ў царкву хрысьціянаў веры эвангельскай, і звычайна, ад двайнятак, што разам са мною моляцца ў касьцэле.

Шматканфэсійнасьць часта называлі фактарам, які ослабляў беларускую нацыю. На маю ж думку, Беларусі панапцавала са шматканфэсійнасьцю. Менавіта існаваньне розных бачаньняў Аднаго і Таго ж дазваляе лепш зразумець Ягоную сутнасьць. У нашых суседзях і на ўсходзе і на захадзе дамінуючыя канфэсіі занадта цесна інтэграньня зь дзяржавай. У нас так, здаецца, ня ўдасца. І таму ў нас ёсьць шанец пабудаваць калісьці менавіта хрысьціянскае, а ня вузка каталіцкае, праваслаўнае або пратэстанцкае грамадзтва. «У доме Айца майго прытулкаў шмат».

Алесь Бель, Менск

Урок беларускай мовы

Што ж для нас беларуская мова? Ці адно форма супраціву, ці нешта большае?

Ёсьць такая сцэна ў стужцы «Урок беларускай мовы» — лекцыя з навуачнікамі Беларускага ліцэю. Спадар у кадры вырашае пытаньне аб тым, што лічыць формай супраціву, ды і

прыходзіць да высновы, што цяперашні іхны збор на кватэры дзеля правядзеньня лекцыяў закрытага ўладамі Ліцэю — форма супраціву; і ўжываньне беларускай мовы штодня — гэтаксама форма супраціву.

У мяне з гэтай нагоды паўстае пытаньне: дык што ж для нас беларуская мова? Ці яна ёсьць для нас адно формай супраціву альбо чымсьці значна большым?

Так, мова падчас супраціву нас яднае. Але супраціў і ягоныя формы (спадзяюся) будуць для нас зьявай часовай. А на маю думку, мова можа яднаць нас ня толькі ў згаданых прасторы й часе, але выходзіць па-за гэтыя межы: назад у гісторыю і наперад у будучыню. На гэтую яе ролю зараз ня варта забывацца, бо сёньня мы мусім рыхтаваць глебу для заўтра.

Пірсінг на твары юнака — таксама толькі форма супраціву. У сталым узросьце грамадзянская пазыцыя азначаецца іншымі спосабамі.

Беларуская мова будзе менавіта тым, што мы зь яе хочам зрабіць. Дык хіба мы зараз зробім зь яе проста пірсінг на нашым юнацкім грамадзкім твары альбо нарэшце сьціямі: беларуская — наша родная мова, што далучае нас да пакаленьняў нашых продкаў, яднае нас цяпер і мусіць стаць мовай сталага самастойнага жыцця.

Алесь

«НН» з радасьцю друкуе ў газэце і на сайце www.nn.by чытацкія лісты, водгукі і меркаваньні. З прычыны вялікага аб'ёму пошты мы ня можам пацьвярджаць атрыманьне Ваших лістоў, ня можам і вяртаць неагублікаваныя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусяць быць падпісаныя, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам.

Наш адрас:
а/с 537, 220050 Менск.
e-mail: nn@nn.by.
Факс: (017) 284-73-29

Хадановіч не карыстаецца tut.by

Гэтае і іншыя прызнанні адбыліся ў чацьвер на прэзентацыі ягонай кнігі «Сто лістоў на tut.by», якая адкрыла сэрыю «Кнігарня «Наша Ніва».

Прэзентацыя прайшла ў менскім Палацы моладзі. Нягледзячы на тое, што квіток на імпрэзу каштаваў 2000 рублёў (рэдка выпадак для прэзентацыі беларускамоўнае кнігі, калі за ўваход плацяць грошы), заля была поўная. Хадановіч пачаў вершам «Ехаў казачнік-байкер», пасля падзякаваў усім тым, хто паспрыяў выданьню кнігі.

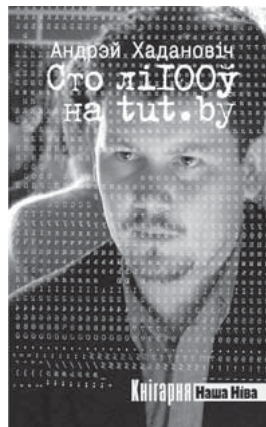
Другім у гэты вечар слова ўзяў галоўны рэдактар «НН» Андрэй Скурко. Ён адзначыў, што кнігай «Сто лістоў на tut.by» распачынае кніжны праект «Кнігарня «Наша Ніва», якою газета адзначае стагодзьдзе.

Андрэй Хадановіч чытаў багата вершаў і старых, і новых, «ад саплівага чытаньня мілосных вершаў» да «відавочна правакацыйных і ірані-

чных», чытаў уласныя пераклады з Галчынскага і Андруховіча. Кожны ў вершах Хадановіча пазнаваў нешта сваё, інтымнае, шчырае. Дзяўчынкі-філялягіні, што масава прыйшлі на імпрэзу, ня зводзілі з паэта замілаваных вачэй.

На імпрэзе стала вядома, што насамрэч Хадановіч не карыстаецца паштовымі паслугамі парталу tut.by, аддаючы перавагу yahoo.com. Ён спадзяваўся, што на яго верш «Сто пудоў адзіноты» не пакрыўдзіцца ніводны Маркес, а таксама сваімі вершамі спрабаваў заклікаць надыход маразоў і сьнягоў. Паглядзім, што з гэтага выйдзе.

Культуроляг Максім Жбанкоў у сваім эсе пра Хадановіча адзначыў, што, «калі ў Вайццошкевіча сканчаюцца словы, ён пачынае танчыць,

калі словы сканчаюцца ў Хадановіча — ён пачынае сьпяваць». І сапраўды, Хадановіч пад гітару, якую ён, па ўласных словах, упершыню падключыў да электрычнага сілкаваньня, выканаў некалькі песень на ўласныя словы, але чужыя мэлёды.

Письменьнік Уладзімер Арлоў сказаў, што добра нам усім разам сабрацца тут «гэтым пудоўным студзеньскім восеньскім днём». Ён таксама прызнаўся, што ледзьве не

паверыў Андрэю Хадановічу, што верш «Мне прысьніўся Хадановіч» напісаў ня ён, а сам Хадановіч, прыпісаўшы нейкім чынам аўтарства яму. Арлоў не сьпяваў, а толькі выканаў парачку сваіх вершаў і падараваў Хадановічу невялічкую бандэроль, папярэдзіўшы: «Асьцярожна, шкло!»

Яшчэ адным зь пьвікоў праграмы быў выступ гурту «Рэха». Хлопцы і дзяўчаты з гурту добра запалілі глядачоў.

Яшчэ Хадановіч на пару з Уладзём Лянкевічам таксама выканаў рэп-чытанку, відаць, натхніўшыся «Зянон-хопам», а скончыў імпрэзу музыка Зьміцер Вайццошкевіч, які выканаў сьцебную песню на верш Хадановіча «Што беларусу трэба». У гэтыя дні некаторыя ейныя радкі гучалі вельмі актуальна: «Беларусу трэба халіяўная нафта і газ».

Усе ахвотныя пасля імпрэзы змаглі набыць кніжку паэта зь ягоным аўтографам.

Зьміцер Панкавец

Нарэшце — па-беларуску

кніжка

**Валера
Булгава**

**Гісторыя
беларускага
нацыяналізму**

выйшла на мове
напісаньня.

Варты падручнік

для школьнікаў,
абітурыентаў,
выкладчыкаў.

Беларуская літаратура і сьвет

**Лявон Баршчэўскі, Пятро
Васючэнка,
Міхась Тычына**

шукайце ў кнігарнях і ў незалежных распаўсюднікаў

Урокі нравственнасті

Пра ўчынак рэжысэра Луцэнкі піша Валер Мазынскі.

Еду ў мэтро. На Купалаўскай у вагон зь вясёлым лямантам уціскаецца школьны вывадак. Стаю, прытуліўшыся да парэнчы, і з задавальненьнем паглядаю на іхнюю валтузьню. Пэралічваючы ўсіх, завіхаецца каля дзяцей настаўніца.

Раптам з майго каўняра падае мой маленькі значак: у маленькім чатырохкутніку два крылцы, разьдзеленыя словамі «За Свабоду». Падымаю і бачу на сабе вочкі хлапчука. Нічога дурнога не падумаўшы, працягваю яму гэты самы значак. Ну, што ён мне, старому. Хлапчанё хвілю вагалася, але потым зь дзіячым спрытам прыняло маю прапанову. Тут жа, як гэта ў малых водзіцца, каля яго схілілася колькі стрыжаных галовак. «Што такое там. Што такое? — навісла раптам над імі настаўніца. — Аткуда эта у цібя? Кто цібе дал?» — здушаным голасам навальвалася вучыцелька на хлопчыка, які вырачыў вочы. «Вот, дзядзя дал», — вінавата выціснула хлапчанё. «Гэта я даў, я!» — з поўнай адказнасьцю заступаюся.

«Адай сейчас же! Сколько раз гаваріць!»

Дзьверы расчыніліся. «Все на выход!» — нека ненатуральна высокая сарваўся голас школьнай «дамы». Хлопчык, сунуўшы мне ў далонь толькі што атрыманую «свабоду», высьлізнуў разам зь іншымі.

«Сколько раз гаваріць... сколько раз гаваріць... сколько раз гаваріць!» — вісела пад стольлю вагона.

Перад вачыма выплыў

вялізны перадвыбарчы плякат, які і цяпер яшчэ вісіць на лепшых сталічных рэкламных месцах: гэтка ж падлётыш каля кляснай дошкі застыў са скрыўленым ротам у немым крыку, а зверху, на дошцы, відаць тое, што яму належала крычэць.

Успомніўся адзін жыццёвы эпізод: пункт прыёму шклатары пры краме. Падыходзіць сталага веку жанчына. Раптам па-за прылаўкам уздымаецца цела здаровага дзецюка. «Ха! Каво я віжу! Марыя Сьпірыдонавна! Здрасьце! А што, вы ешчо учыце сваіх дзебілаў?»

Чаго гэта раптам мне становіцца і балюча, і горка, і... брыдка?

Ці не таму, што вельмі паважаны, таленавіты, вядомы шырокаму колу прыхільнікаў Мэльпамэ-

ны рэжысэр пазбаўляе маладога, на рэдкасьць, як на сёньняшні час, таленавітага рэжысэра і актора права дыхаць сьвежым паветрам вуліцы, а ня толькі пранафталіненымі тэатральнымі кулісамі? Здаецца, Вы некалі былі сябрам АГП? Ці сышлі па-ангельску, не разьвітваючыся? Вы самі, шанюны калега, сваё «дысьдэнца» адседзелі на кухні, у цішы свайго галоўна-рэжысэрскага кабінэту, не даючы сабе магчымасьці прыадчыніць нават фортку, а гэты малады творца дазволіў сабе ні з чым не параўнальнае: адчуваньне Праўды і Справядлівасьці. І Свабоды! Там. На Плошчы! На плошчы, цяпер ужо Каліноўскага, і потым, паводле завядзёнкі Ўладара, — у акрэсьцінскіх мурах.

Некалі наш, супольны з Вамі, пэдагог Уладзімер Маланкін патрабаваў ад нас «назіраць жыцьцё»: жыць вуліцай, лавіць яе дыханьне. Вучыцца ад розьніваць фальшывыя гукі прыстасаванства і крывадушнасьці ад жывой энэргетыкі шчырасьці і непасрэднасьці. Куды ўсё дзелася, шанюны калега? І як пасля гэтага цяпер Вам прыходзіць да актораў, трымаючы ў руках, скажам, томік Мальера? Пра «што» ставіць спэтакль будзеце? Пра якую «нравственнасьць» будзеце распавядаць падуладным Вам людзям?

А які «спэтакль» Вы маглі б здзейсьніць, калі б... Калі б адстаялі права быць асобай гэтаму маладому чалавеку! Так! Гэта, магчыма, была б апошняя Ваша «дзея», тут, у Беларусі, але памяталі б яе доўга. Прынамсі даўжэй, чым усё, зробленае Вамі.

«Здрасьце, Марыя Сьпірыдонавна! Здрасьце...»

Расейкі драматычны тэатр імя Горкага ў Менску.

*П'яніцы — гэта очень чэсныя і парадачныя людзі.
Аматар выпіць
пра сваіх напльчнікаў.*

П'яніцы пра сябе

Раніцою сваякі ўпшчуваюць выпівоху:
— Апух увесь ад гарэлкі! Паглядзі, на каго ты пахожы!

Выпівоха падыходзіць да лостэрка і з гонарам прамаўляе:

— Я малады, прыгожы. На Ельцына пахожы!

23 лотага. Па радыё перадаюць ваенныя песьні пра салдатаў, пра перамогу над фашыстамі. Пажылы апівоха праціў ужо сваю пэнсію і з надзеяй тэлефануе субтэльніку:

— Я пусты...

— І я пусты, — адказвае той.

— Вось такое ў нас сьвята, са сьлязьмі на вачох.

Чарга ў аптэцы. Да акенца падыходзіць мужчына і пытае самыя папулярныя лекі ў нашых краёх — настойку глогу.

— У вялікіх бутэльках няма.

Мужчына моўчкі адыходзіць.

— Бальнічны каньяк! — камэнтуе нехта з чаргі.

— Мне б толькі выпіўку знайсці, а закускі ў двары хапае!

— Што, дзічкі?

— Не, рабіна.

Радуніца. Асіповіцкія могількі нагадваюць вялізную банкетную залу. У кожнай загарадзі ядуць, п'юць, запрашаюць у госьці сваякоў, сяброў.

Дарогаю ідуць-валюхаюцца дзьве п'янаватыя маладыя жанчыны. Яны вядуць пад пахі трэцюю — саўсім п'яношчую старую. Падыходзяць да міліцыянта. Просьба ўражвае ахоўніка правапарадку сваёй нечаканасьцю:

— Сфатаграфіруйцеся з нашаю мамаю!

Алькаголік мажнага целаскладу чарговага разу валяецца на лесвічнай пляцоўцы.

Суседзі звоняць у кватэру даччэ.

— Там вашаму бацьку кепска.

— Гэта мне кепска. А яму добра! — ад-

казвае дзяўчо і хуценька зачыняе дзьверы. Ізноў валачы на сабе нерухомага татку няма ані моцы, ані жаданья.

Гаспадар кватэры разам зь сябрам распываюць на кухні чарніла з рамантычнаю назваю. Заходзіць гаспадыня. Баяцца няма чаго. Сёньня выпіўка санкцыянаваная.

— Выпіце з намі, — ласкава прапануе госьць.

Жанчына, разгледзеўшы этыкетку напою, тактоўна адмаўляецца:

— Тут напісана «Танга ўдваіх». Трэці — лішні.

Алькаголю ня п'ю. Толькі піва і шампанскае (з адказу сяміклясьніцы на пытаньне анкеты пра здаровы лад жыцьця).

— Дзетачка, я во тут у госьці сабралася. Дык ты залезь на гару ды вазьмі бутэльку, каторую мне на сьмерць схавалі.

У мяне самагонка чыста хлебная. Адна буханка на 4 кіло цукру.

Сын-п'яніца паквапіўся на бацькавы

пчолы. Са словамі «Прасьціце мяне, пчолкі, але хочацца выпіць», узімку выпцягнуў рамку з вульля.

Задумала маці адвучыць сына гарэлку піць. Знайшла мышынае кубло ды й накідала мышпанятаў у бутлю з самагонам.

Як выжлукціў сын тую бутлю, маці й паказвае яму.

— Глядзі, сынку, што ты піў.

А ён і не скрывіўся нават.

— Мама, дык то ж маленькія мышкі!

Прыехаў бацька да сына ў горад гарнітур куляць. Дзябнулі за сустрэчу. Перш, як ісьці ў краму, пгчэ разу дзябнулі. Пасьля кушлю замачылі. Раніцой прачынаюцца — а на цьвіку вісіць школьная форма, рукавы па локці.

Гарэлачны цмок

(наводле расповяду амагара выпіць, ичгьра перакананага ў праўдзівасьці гэтае гісторыі)

У Старым Сяле праз раку, гэта, мабыць, ужо Клічаўскі раён, ці чорт яго знае, жыў чалавек.

Не-не, п'яніцам ён ня быў. Камбайнёр будзь здароў! Вось толькі завялося ў яго нешта ў жываце і патрабавала выпіўкі. Як зашкрэбае ў вантробах — хоць ты гвалт крычы! Тады чалавек гэты бжыць у вёску. Пра яго бяду ўжо паўсюль ведалі, купляе графін самагону. Выпівае — і зноў на камбайне працуе.

Нарэшце зрабілі ў Бабруйску яму апэрацыю. Выцягнулі з жывата нешта, да мядзведзькі падобнае.

Пасьля гэтага выпіць яму ўжо ніколі не хацелася, і ён ня піў ні грама.

**Сабрала Тацяна Барысік,
Магілёў**

Навука для лянiвых, або Жыцьцё як месца для подзьвігу

Віктар Сазонаў стварыў помнік эпасе дзікага капіталізму. Даніла Жукоўскі піша пра кнігу «Занатоўкі кантрабандыста».

*Толькі гультай на пачатку дзевяностах гадоў ня езьдзіў прадаць пару ану-чаў ці бутэльку гарэлкі ў Польшчу...
«Навуковец-гандляр»*

Што флібуст'ерская Тартуга, што Запароская Сеч, што Горадня на мяжы 80-ых і 90-ых гадоў мінулага стагодзьдзя — зьявы, жорстка абмежаваныя ў часе. У нетрываласьці, своеасаблівай гістарычнай унікальнасьці — прыцягальнасьць натуры для пісьменьніка. Віктар Сазонаў фіксуе і асэнсоўвае зьяву, якая нарадзілася, дасягнула свайго апагею, перажыла заняпад і цяпер ужо далучылася да Гісторыі.

Аўра «Занатовак кантрабандыста» грунтуюцца на вядомым парадоксе справядлівага злачынства і несправядлівага закону, прынцыповай немагчымасьці

пасялядоўнага аддзяленьня добра ад зла. Невыканальнасьць дакладнай маральнай ацэнкі пашырае межы дазволенага, стварае спэцыфічную прастору свабоды, безьліч нетрывіяльных сытуацыяў, а нетрываласць гэтага стану надае апи-

Магутны патэнцыял прадпрымальнасьці «малых беларусоў» пайшоў выключна на асабістыя мэты.

.....
саньню асаблівы калярыт.

Гісторыя пайшла далей, а людзі — засталіся. Пра гэта задумваецца пасяля працытаньня апошняга апавяданьня, насьціўшыся гумарам, нечаканымі паваротамі ды імклівасьцю дзеяньня. Капшоў-

Віктар Сазонаў. Занатоўкі кантрабандыста, або Аповеды Сымона Нальшанскага. — Беласток: Праграмная рада тыднёвіку «Ніва», 2005

.....
ная асаблівасьць кніжкі: тэксты, не губляючы самастойнай вартасьці, складаюцца ў панараму, якая адлюстроўвае (з аднаго, але вельмі істотнага боку) нешта большае, чым прыватныя выпадкі, — сытуацыю, у якую трапіў савецкі беларус пры канцы 80-ых — пачатку 90-ых гадоў.

Агульная тэма гэткай сукупнасьці тэкстаў — чалавек як агент гісторыі, суадносіны паміж маштабам гісторыі і чалавечага жыцьця. Усё, пра што напісаў Сазонаў у сваёй кніжцы, зойме ў нейкай манатрафіі па гісторыі Эўропы канца ХХ ст. адзін радок, але палітычныя перамены

Юлія ДАРАШКЕВІЧ

Віктар Сазонаў напісаў пра тое, чым жыву.

назаўсёды, калі гаварыць пра маштаб чалавечага жыцця, перайначылі лёс тысяч чаў людзей.

Героі Сазонава ўспрымаюцца як агенты гісторыі, бо ўзятая яны амаль цалкам без свайго мінулага. Іхныя душы прыкінаюцца і цалкам паглынаюцца новым заняткам, беручы ягонны (новыя для іх? — пытаньне спрэчнае) каштоўнасці сабе ў сэрца. Калі ж нехта — як той інтэлігент, які па-ангельску размаўляў на беластоцкім рынку, — супраціўляюцца мэтаморфозе, ён адрываецца гэтым колам і шукае іншага шляху ў новапаўсталым жыцці, знікаючы з поля зроку аўтара «Занатовак...», і не пакідае пасля ўспаміну. Не да таго — працаваць трэба. Час прыспешвае.

Чаўночны гандаль і кантрабанда пазбаўляюць савецкай радаслоўнай. Гэта дакладнае адпостраваньне рэальнае сытуацыі: трэ́ было адрываць стары лад свайго жыцця і аддацца новаму — рашуча і цалкам. Аўтар старанна пазбягае выказвацца і нават апісваць працэс выбару. «Гэткі быў час», — з чыста беларускай бессаромнай сарамлівасцю і пагардай да адцягненага тэрэтызавання некалькі разоў згадвае ён. Дзеянні агента гісторыі ўгрунтаваны ў канкрэтыку і далёкай ад усякай маралі.

Эпоха прамінула, але людзі засталіся. Дасягненне аўтара «Занатовак...» — у дакладным вызначэнні часовай дыстанцыі паміж падзеямі і іхным апісаннем. Ён піша пра тое, што прамінула (ці, прынамсі, трансфармавалася), але ўвесь час мае на ўвазе, што героі тае пары нікуды ня зніклі. Іх сёння лёгка сустрэць на гарадзенскіх базарах, у кавярнях, магазынах і турыстычных агенцыях.

«Маладыя беларусы», якія перасталі быць маладымі і, магчыма, так і ня сталі беларусамі, пазнаюцца па выглядзе: рухавыя, упэўненыя ў сабе, апанутыя нятанна, не заўсёды густоўна, але заўсёды функцыянальна. У паводзінах і словах адчуваецца своеасаблівая *ogłada*, выхаванасць дасведчанага чалавека, які, хаця й мельгам, пабачыў з тузін розных краінаў і звычаяў. Твар загарэлы, скура задубелая ад працяглага перабывання на свежым паветры без увагі на надвор'е, у вачах заўсёдна гатовасць імгненна адраагаваць і выкарыстаць зручную для сябе сытуацыю.

Тыя, чыя душа *не прыемлет* чаўночна-кантрабанднага жыцця, засталіся за кадром. Што ж тычыцца тых, хто ўвайшоў і стаў сваім у гэтым спосабе існавання, аўтар зь любоўю дэманструе, што, нягледзячы на прынцыповую амаральнасць самога гэтага занятку і разбуральны ціск пераходнай эпохі, людзі захавалі прыга-

жосць душы, высакароднасць, пяту да справядлівасці ды іншыя станючыя якасці. «*Галоўнае — не парушаць агульнапрызнаных нормаў чалавечнасці*», — піша Віктар Сазонаў.

Паколькі выдавочна, што адзін зь біблейных заветаў, а менавіта «не крадзі!» у набор «агульнапрызнаных нормаў» (як тут не згадаць па-гарбачоўску аморфныя *общечеловеческие ценности*) не ўваходзіў ці меў неверагодную колькасць агаворак і камэнтароў, ёсць сэнс прыгледзецца, што ж яго заступае. Сазонаў абшпіраецца на — неаспрэчнае, на ягоную думку, — права чалавека імкнуцца да эканамічнай незалежнасці і на сапраўды нечаканую адмову дзяржавы ад абавязкаў забяспечваць сваім грамадзянам хоць якую працу ці ўтрыманьне, што мела месца ў тую гістарычную хвіліну.

Вельмі па-беларуску блытаць заможнасць з эканамічнай незалежнасцю.

Важкія аргументы гісторыі.

Апісваючы сам, як кажуць палякі, *proceder* кантрабанды, ён засяроджвае ўвагу чытача на высілках, намаганьнях, напружанні, нязручнасцях і пагрозях, якія спадарожнічаюць гэтаму рамяству. Вазіць у Польшчу сьпірт ці шкарпэткі — сапраўдная праца, даводзіць аўтар, атрыманьня грошы — заробак, ягоны выдатны памер — кампэнсацыя за цяжкія ўмовы працы і рызыку. Псыхалогічна вельмі пераканаўча.

Нарэшце, Сазонаў пчыра радуецца поспехам сваіх герояў, калі іхныя высілкі сапраўды вядуць іх да эканамічнае незалежнасці. Падзяляючы ідэал, ён ідэалізуе атрыманьні вынік і ня хоча зважаць на тое, што здабыты капітал, хоць і ёсць несумненным дасягненнем, не гарантуе сам па сабе стабільнасці ў будучым. Подзьвіг здзейснены — і гэта цудоўна, а ў будучыні таксама ёсць месца для подзьвігу. Толькі некаторыя могуць спытацца — а ў імя чаго, калі гэта подзьвіг?

Для чалавека, не далучанага да гераічных старонак першых спробаў савецкіх людзей заняцца вольным гандлем і свабодным прадпрымальніцтвам, «Занатойкі...» даюць мала спажаўнага матэрыялу для не зусім сьветлых роздумаў пра прыроду чалавека і перадусім — фэномэну маргінальнасці.

Хоць кантрабанда як зьява спараджаецца менавіта наяўнасцю складанай дзяржаўнай арганізацыі, існуе яна на маргінэзе дзяржаўнага. У больш-менш стабільных умовах заканадаўчыя лякуны

запаўняюцца, прыбытковымі кірункамі пачынаюць займацца буйныя фірмы. Ды й каньонтура рынку зьмяняецца досыць хутка, каб гэтка кавалак хлеба можна было назваць трывальм.

Захапленне рамантыкай маргінальнасці й хуткага ўзбагачэння, ідэал дасягнення эканамічнай незалежнасці праз гнуткае стасаваньне маральных нормаў, адданасць пачуццю прыналежнасці да групы, якую беспадстаўна пераследуе безыменная і безаблічная дзяржаўная бюракратыя, для якой усе тыя мытнікі ды паліцыянты — толькі марыанэтка (якія ў грунце сваім усе — нашы людзі) — усё гэта дужа па-беларуску.

І дужа не па-людзку, калі гаварыць пра нацыянальную самасьведомасць. Нельга не канстатаваць сёння, што магутны патэнцыял прадпрымальнасці, інтэлекту, вытрымкі й стараннасці «малых беларусоў» пайшоў выключна на асабісты мэты, набыты капітал ня стаўся падставаю для лібэральнага палітычнага руху. Перамагла іншая тэндэнцыя. Людзі мо нешта й выйгралі, а нацыя?.. Ну што ж, гэтка цяпер час, скажам за сп. Сазонавым. Але ж меліся магчымасьці...

Падобныя думкі здольныя надаць ледзьве прысутным у «Занатойках...» настальгічным адценьням амаль трагічнае гучаньне. Але гэта думкі лянівых, якія хочучь праскочыць у Валадарства Божае «сваёй дзяржавы», абмінуўшы цяжкі шлях «назапашвання» дзеля ўласнага дабрабыту. Найактыўнейшыя працуюць паводле выпрабаванага рэцэпту: вельмі па-беларуску блытаць заможнасць з эканамічнай незалежнасцю.

Думаю, што кніга, якая, выдатна забавляючы, выклікае гэтулькі думак, ужо дасягнула добрага літаратурнага ўзроўню. Але некаторыя мастацкія асаблівасці трэба згадаць. У апавяданьнях пмат арыгінальных сытуацыяў, але мала яскравых прэсанажаў (выключэнні таксама ёсць — «Навуковец-гандляр», «Парасончыкі для дурняў», «Апшчадны Сяржук»). Мова — выразная сакавітая і жывая, хоць ушлёў беластоцкіх моўных стандартаў доволі нязвычны для ўласнабеларускага чытача. Бліскуча схопленая і жвава пераказаная сытуацыя — цывік, на якім трымаюцца тэксты, выдатнае дасягненне аўтара «Занатовак...». Паралельна з патокам падзеяў вельмі прыдаўся б шэраг запамінальных зрокавых вобразаў, якія маглі б надаць малонку выразнасці і запамінальнасці.

Кніга моцная не разважаньнямі ды абгульчэннямі, а канкрэтыкай. «Стрэльба ці малітва» — мо найбольш цікавае апавяданьне з гледзішча культурных рэаліяў. Прывабнасць іншых тэкстаў лепш асабіста адчуць праз чытаньне.

Янка Саламевіч: Псэўданімы – гэта маё жыццё

Карэспандэнт «НН» гутарыць з унікальным дасьледчыкам псэўданімаў.

Не паспеў я яшчэ ўключыць дыктафон, як Янка Саламевіч пачаў абураную тыраду ў бок неахайнасьці і непісьменнасьці сёньняшніх дзяржаўных выдавецтваў. Саламевіча адхілілі ад працы ўжо чатыры гады таму, але дасьледчык працягвае хвалявацца за ўстановы, якім ён аддаў шмат гадоў свайго жыцьця і працы. Менавіта з гэтага, а не з асноўнай тэмы — псэўданімаў, і пачалася наша гутарка.

Янка Саламевіч: У часопісе «Беларусь» ня так даўно далі інфармацыю, што Міхась Чарот памёр у 1942 г., але ж ён быў расстраляны 29 кастрычніка 1937 г. Чытаю ў календары «Родны край» пра лекара з Чэрвеньшчыны, падлічыў, здаецца, што дзеду цяпер было б больш за сто гадоў. Тэлефаную на яго Радзіму, аж мне там кажуць, што ён памёр яшчэ ў 70-я, а яго на старонках выдання паказваюць як жывога. І такія хібы паўсюль, ужо гадоў зь дзесяць у дзяржвыдавцтвах ніхто ні за чым ня сочыць. Ніводнай рэцэнзіі не патрабуецца, каб надрукаваць артыкул. Разбурана ўсё, што было.

Некалі ў нас была тэрміналягічная камісія, у якую ўваходзілі сапраўдныя кіты, які ведалі і шанавалі беларускую мову. Цяпер у «Беларускай энцыклапедыі» абсалютна

ўсе размаўляюць па-расейску. Тады ж тэрміналягічную камісію ўзначальваў Кандрат Крапіва, у яе ўваходзілі Гаўрыла Гарэцкі, біёляг Міхась Ганчарык, Янка Скрыган, Пятрусь Броўка.

Броўка, калі быў рэдактарам «Энцыклапедыі», заўсёды, калі выступаў, то пачынаў гаварыць пра лапці: «Мы ж да рэвалюцыі ў лапцях хадзілі!» Але цікавы ён быў чалавек, нават калі ў больніцы ляжаў, прасіў, каб яму прыносілі макеты кніжак на прагляд. Затое Шамякін нічога не рабіў, хоць быў дванаццаць гадоў рэдактарам. Прыкідваўся, што ў яго вока баліць, што ў яго рука не працуе. Шамякін на работу прыхадзіў а палове на пятую, а мы працавалі да паловы на шостую. Але нябось як Шамякін сышоў адтуль, то яшчэ зь дзясятка аповесцяў напісаў і рука не балела, і вока.

«Наша Ніва»: Як Вы пачалі дасьледаваць беларускія псэўданімы? Хто падштурхнуў да гэтага кроку?

ЯС: Гэта мая любімая справа, хобі на ўсё жыццё. Пасьля ўнівэрсытэту я працаваў у выдавецкім аддзеле Ленінскай бібліятэкі. Тады яшчэ старую «Нашу Ніву» не далі ў рукі шырокаму чытачу, але тыя, хто працаваў ў бібліятэцы, мелі доступ да падшыўкі. Я ж, канечне, ня

мог не скарыстаць такую магчымасьць. У 1961 г. я знайшоў у адным з нумароў «НН» за 1915 год пад артыкулам пра народныя беларускія танцы подпіс «Я - - р». У каго не пытаўся, хто гэта, ніхто ня ведае. Мне страшэнна было цікава. Урэшце я рассакрэціў крыптонім. Цяпер я ўжо ведаў, што гэта «Ясакар», псэўданім Зьмітрака Бядулі.

«НН»: Натуральна, што на гэтым Вы не спыніліся?

ЯС: Канечне, не спыніўся, а толькі больш разагрэў інта-

Чаргінцу занясеш гэты слоўнік, то ён выйдзе празь месяц, але я ад Купалы не адступлюся.

.....
рэс. Знаёмы хлопец даслаў мне з Украіны тамтэйшы слоўнік псэўданімаў, і я падумаў: калі ва ўсіх ужо ёсьць гэкія слоўнікі, то чаму ў беларусаў няма. У нашай бібліятэцы быў вельмі цікавы дырэктар — Сіманюўскі, ён у свой час быў скончыў Сарбонскі і Бэрнскі ўнівэрсытэты, пераклаў на беларускую «Зімовую казку» Гётэ, то ён мяне ўвесь час і падштурхоўваў, каб я гэтым больш глыбока заняўся.

«НН»: Што адбывалася далей?

ЯС: Празь нейкі час я сабраў патрэбны матэрыял, але нечакана ўзьнікла праблема з выданьнем. Калі я занёс свой слоўнік у «Мастацкую літаратуру», то мне казалі, што гэта ня іхны профіль, ідзіце ў «Навуку і мастацтва». Тамака ж у сваю чаргу не было ганарараў. Быў разлаваўся да такой

ступені, што зьбіраўся спаліць гэты рукапіс. Так ён і ляжаў у мяне, абсалютна нікому не патрэбны.

Сытуацыя зьмянілася, калі мой добры сябар Міхась Дубянецкі стаў рэдактарам «Мастацкай літаратуры», тады і зьявілася магчымасьць выдаць. У рэдактары далі мне Алеся Разанава, і слоўнік выйшаў у 1983 г. У ім было расшыфравана каля чатырох тысячаў псэўданімаў і крыптонімаў.

«НН»: Вы засталіся задаволены тым выданьнем?

ЯС: Канечне! У кнігарнях слоўнік праляжаў два тыдні, яго наклад быў цалкам скуплены. Праца была прароблена калясальная, ад таго і памылак там было вельмі мала. Хіба што такія: вось, напрыклад, я ў Максіма Лужаніна запытаўся, хто падпісваўся, як Кузьма Гіра. Лужанін сказаў, што Антось Бялевіч. Я так і напісаў. Тады гляджу, што псэўданім Кузьма Гіра вышывае і пасьля сьмерці Бялевіча. Высьветлілася, што гэта Анатоль Вялюгін.

Можна лічыць, што я адзін выканаў працу цэлага інстытуту, у Польшчы такі слоўнік рабілі 18 чалавек. Пасьлядоўнікаў няма, моладзь чамусьці не цікавіць гэтая дзялянка. Цяжка сказаць, што чакае ў будучыні дасьледаваньне беларускіх псэўданімаў.

«НН»: Перавыданьне чакаецца?

ЯС: Яно будзе, але найхутчэй ня сёлета, у лепшым выпадку толькі налета. У новым слоўніку будзе раскрыта больш за 20 тысячаў псэўданімаў і крыптонімаў. Дарэчы, гэты слоўнік найхутчэй будзе прысьвечаны сьветлай памяці Генадзя Каханюўскага, майго таварыша, сябра, настаўніка, і

Янка Саламевіч

нарадзіўся ў 1938 г. ў вёсцы Малая Кракотка (Слонішчына) ў сялянскай сям'і. Скончыў беларускае аддзяленьне філялягічнага факультэту БДУ (1960). Кандыдат філялягічных навук. Сябар СП СССР з 1989 г. У 1983 г. выпусціў «Слоўнік беларускіх псэўданімаў і крыптонімаў XVI–XX стст.» Таксама займаўся фальклёрам, літаратуразнаўствам, перакладамі.

выйдзе не ў Беларусі, бо выдаць тут такое выданьне не ўяўляецца рэальным.

Чаргінцу занясеш гэты слоўнік, то, вядома, ён выйдзе празь месяц, але я ад Купалы нікуды не адступілася, ад таго Саюзу, дзе ён быў, ні на крок. Чуў, як выступаў на адкрыццях зьезду Чаргінец: «Мы вырастим новаго Купалу». Якая абраза!

Вось календар нядаўна выпусцілі «Насустрач 125-годзьдзю Купалы і Коласа». Толькі назва па-беларуску, увесь календар па-расейску. Мне сорамна, калі нашага прэзыдэнта пытаюцца, што ён думае наконт беларускай мовы. Аказваецца, што матэматычныя тэрміны на беларускую мову перакласці нельга. На кітайскую можна, на нямецкую — можна, а на беларускую — не. Радзькоў выдаў загад, каб гісторыя Беларусі выкладалася па-расейску, што гэта такое? Мову нашу загналі ў літаральным сэнсе ў падземельце, яна ж гучыць цяпер толькі ў мэтро. На апошнія выбары я не хадзіў. Вырашыў — хадзі ні хадзі, усё адно абдураць. Няважна, як прагаласуеш, важна — як падлічаць.

«НН»: Што ўвогуле для

Вас значаць псеўданімы?

ЯС: Псеўданімы — гэта мае жыццё. Я маю шмат друкаваных артыкулаў на розныя тэмы, але свой «Слоўнік псеўданімаў» лічу галоўнай працай жыцця. Некалі Каханоўскі мне казаў: «Кінь усё, а займайся толькі псеўданімамі». Аднак так, як бы я ні хацеў, не ўдаецца, заходзіш у любую рэдакцыю, а там просяць напісаць пра гэта, пра тое...

«НН»: Як увагуле праходзіць працэс расшыфраванні псеўданімаў?

ЯС: Самая лепшая крыніца — калі адказвае і называе свае псеўданімы сам аўтар. Але і аўтары могуць забывацца. Некалі Пімен Панчанка мне напісаў, што пасля вайны ў «Вожыку» некалькі яго артыкулаў выйшлі пад псеўданімам «Янка з-пад Ганцавічаў», я пакапаўся ў архівах і знайшоў, што не было такога псеўданіму, а быў «Якуб Копаўка з-пад Ганцавічаў».

Куляшову некалі тры разы пісаў, але ён ні разу не адказаў. Да гэтага часу дакараю сябе, што некалі не напісаў ліст Максіму Танку, ён бы дакладна адказаў. Шмат хто раней не адказаў, бо больш

піў, чым займаўся справамі. Тое ж і цяпер. Напісаў Туровічу ліст, нічога ён не адказвае, бо закладвае, і ўсё.

«НН»: Ці існуюць такія псеўданімы, якія Вы ня ў стане расшыфроваць?

ЯС: Такіх мільёны. Асабліва цяпер, скажам, у «ЛіМе» праз адзін подпіс «Н.К.», «наш карэспандэнт», а паспрабуй дазнацца, каму ён належыць. Калі і захочаш высветліць, то наўрад ці ўдасца.

Калі выйшла паэма пра Луку Мудзішчава, да мяне прыходзіў нейкі гэбіст, спрабаваў дазнацца, хто аўтар. Але, калі я і ведаю псеўданім, то бяз згоды аўтара ня маю права расквэраваць яго, бо за гэта мне можа пагражаць крымінальная адказнасць.

Сёння я працягваю ўносіць у сваю картэчку ўсё, што трапляе на вочы, я не гляджу хто гэта, журналіст, паэт ці нейкі выпадковы чалавек, калі ён падпісваўся не сваім імём, я яго фіксую.

«НН»: Хто быў рэкардсманам на псеўданімах сярод беларускіх аўтараў?

ЯС: Цяжка адназначна сказаць. Можа, Зьміцер Жылуновіч, бо калі ён у 1918—1919 г. выдаваў «Дзяньніцу»

Калі выйшла паэма пра Луку Мудзішчава, да мяне прыходзіў нейкі гэбіст дазнацца, хто аўтар.

.....
ў Пецярбурзе, у выданні не было абсалютна каму пісаць, апроч самога Жылуновіча. І на адной старонцы было вошмя яго псеўданімаў. І «Мужык», і «Кліч» і г.д. Правільна казала некалі пётка Ўладзя: уся беларуская літаратура магла зьмясьціцца на адной канале. У таго ж Купалы было мноства псеўданімаў.

«НН»: А самі Вы карыстаецеся псеўданімамі?

ЯС: У мяне іх каля двухсот пяцідзесяці, калі я друкаваўся ў календары «Родны край», то, каб маё імя не паўтаралася часта, прыдумваў псеўданімы. Спачатку перабраў усе прозьвішчы са сваёй вёскі, дрэвы, кусты, што раслі ў ваколіцах, нашы слонімыя словы. Псеўданімы як, бывае, прыдумваюцца: глянуў чалавек у акно, што першае ўбачыў, так і назваўся.

Гутарыў Зьміцер Панкавец

ЮРЫ ЮРКАВЕЦ

мініятура

Палец Зянона

Гэта было ў тыя даўнія гады, калі на мітынгі апазыцыі прыходзіў амаль увесь горад. Мы сталі шчыльным шматтысячным натоўпам на пляцы Незалежнасці й чакалі на пачатак мітыngu. Чакалі правадыра. Здушаны з усіх

бакоў, у нейкі момант я адчуў, што мне пад правую лапатку балюча ўткнулася нешта цвёрдае, нешта накіпталт рэвальвернае рулі, і рыпучы голас проста ў самае вуха мовіў: «Дазвольце прайсці!» Я абярнуўся й аслупянеў ад нечаканасці, па-

бачыўшы зусім побач, быццам чаканены на мэдалі, анфас Правадыра. Так, гэта быў ён, Зянон Станіслававіч, які ачалаў сваю каманду, што клінам прабіваўся скрозь натоўп да трыбуны. І гэта менавіта ягоны палец прагтыкаў маю сьпіну. Я радасна павітаўся й крыху адсунуўся ўбок, саступаючы дарогу Правадыру й ягоным папльчнікам.

Ня ведаю, ці вінаватая ў

гэтым мая мітынгавая маладосьць альбо гэта знаток тыбэцкае мэдыцыны Зянон націснуў на аднаму толькі яму вядомую адмысловую кропку пад маёю лапаткаю, але з таго часу у вялікай гурме людзей мне так і сьвярбіць залезьці куды вышэй і зьвярнуцца да грамады з палымянай прамовай.

Натхніць. Узняць. І павесці.

КРЫТЫЧНЫ НАСТРОЙ

ПАВАЛ АБРАМОВІЧ

Небясьпечнае пачуцьцё

Праглядаючы ў чарговы раз сьпіс найлепшых кніг 2006 г., зьмешчаны ў «калядным нумары» «Нашай Нівы», я злавіў сябе на думцы, што экспэрты (у тым ліку і я) каторы ўжо год называюць самымі лепшымі толькі сур'ёзныя кнігі. Ну добра, навуковым выданьням, якіх багата ў сьпісе, трэба быць строгімі заўжды. Але гумарыстычныя і сатырычныя мастацкія творы (так бы мовіць, сьмехавая літаратура) у ім не

прадстаўлены зусім. І тут узнікае пытаньне: а ці ёсьць яны, прадаўжальнікі слаўных традыцыяў Франсуа Рабле і Андрэя Мрыя, Джонатана Свіфта і Андрэя Макаёнка ў сучаснай Беларусі?

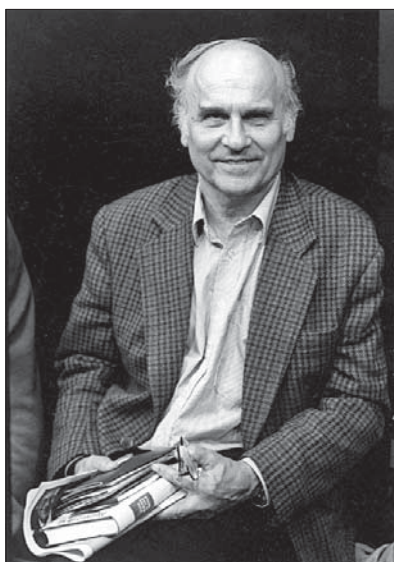
Паразважаўшы, мушу прызнаць, што такіх аўтараў я амаль ня ведаю. Выключэньне складае хіба Пятро Васючэнка — у прозе (здаю кнігі «Прыгоды аднаго губашлёпа» і «Жылі-былі паны Кубліцкі ды Заблоцкі») і Андрэй Хадановіч — у паэзіі. Дарэчы, адзін з экспэртаў, Уладзімер Арлоў, уключыў зборнік апошняга «Сто лістоў на tut.by» у свой сьпіс, але ў выніковую «дзясятку лепшых» Хадановіч у 2006 г. ня трапіў.

«Нашаніўскі» сьпіс найлепшых кніг

з году ў год адлюстроўвае стан справаў у беларускай «эстэтычнай» рэальнасці, у якой, як і ў нашым жыцьці, пануе сур'ёзнасьць. А ў гэтай якасьці чалавечай душы ёсьць ня толькі станоўчыя, але і адмоўныя бакі. Неяк пра аднаго майго знаёмца акадэмік Сяргей Ліхачоў сказаў так: «Ён чалавек сур'ёзны, вельмі сур'ёзны. Як і ўсе амальныя людзі».

Таксама ўгадаем, як адмоўны герой кнігі Ёмбэрта Эка «Імя ружь» кідае ў агонь кнігу Арыстотэля, якая вучыла сьмяяцца над ісьцінай, *вучыла сьмяяцца саму ісьціну*. Д'ябальская сур'ёзнасьць гэтага пэрсанажа прымушае здрыгануцца.

У сур'ёзнасьці, строгасьці прыхаваная небяспека. І для людзей, і для літаратуры.

Памёр Рышард Капусьцінскі

23 студзеня ў шпіталі Мэдычнай Акадэміі ў Варшаве памёр вядомы польскі пісьменьнік і журналіст Рышард Капусьцінскі. У пятніцу ён перанёс апэрацыю, а ў аўторак здарыўся абшырны інфаркт.

Рышард Капусьцінскі нарадзіўся ў сакавіку 1932 г. у Пінску, у доме на вуліцы Балотнай (сёньня Суворова, 43), у сям'і вясковых настаўнікаў. Пазьней ён прызнаваўся, што так ахвотна наведваў найбяднейшыя краіны, бо ў іх было нешта ад Палесься. Цягам усяго жыцьця Капусьцінскі заставаўся вялікім сябрам Беларусі.

Капусьцінскі здабыў вядомасьць як пісьменьнік-падарожнік і майстар рэпартажу. Ён быў сьведкам падзення манархій ў Этыёпіі ды Іране.

На беларускую мову раманаў Рышарда Капусьцінскага «Імпэратар» пераклаў Алесь

Пяткевіч. «Напэўна, гэта была найцікавейшая кніга, зь якой я працаваў як перакладчык, — кажа А.Пяткевіч. — Найбольш у Капусьцінскага спадабалася тое, што аўтар не бярэцца нікога асуджаць, ён проста малюе гісторыю пэўнай краіны. Дае магчымасьць чытачу самому рабіць вывады. Аўтар толькі крыху падштурхоўвае да думкі, што кожны народ заслугоўвае такога кіраўніка, якога мае. У той Этыёпіі, якую Капусьцінскі апісаў у «Імпэратары», шмат паралеляў зь сёньняшняй Беларусью. Акурат учора я пачаў чытаць патэнамецку іншы раман Капусьцінскага — «Імпэрыю», на гэты раз ужо пра савецкаю імперыю, а сёньня даведаўся, што Капусьцінскі памёр».

Раман Рышарда Капусьцінскага «Імпэратар» быў надрукаваны ў часопісе «АРСНЕ» (2006. №5).

Зьміцер Панкавец

* * *

Ён жыў самазабойча, непрыстасавана да жыцця — і быў нясьцерпны. Яму б памерці ў лесе, у полі... Дзе б завейваўся, сам на сябе налятаючы, вечер, цепліўся касьцёр і плёхалася вада на мяжы сьвятла і змроку... І вечер з вадой і агнём па ім бы заплакалі, як па браце.

Яго ня стала ў маленькай кватэрцы, голымі сьценамі якой мы спрабавалі адгарадзіцца ад ягонай нясьцерпнасці. Ад яго самога — расхрыстананага, апалена голага. У голых сьценах ён жыў адзін і адзін памёр.

Не аднаго і ня голага я бачыў яго толькі аднойчы: на пахаваньні Васіля Быкава. Не адзін — ён быў з ім, у нечаканым для ўсіх гарнітуры, у белай кашулі з гальштукам. Стаяў, для ўсіх

з пустатой, што запаўняе абьякавае неба. У якое крыкнуў ён аднойчы, стоячы на мосьце над восеньскай, начной Сьвіслаччу, ускінуўшы рукі, страшаючы кулакамі: «Я цябе зрушу, зрушу!.. Я — Сы-ы-ы-с!..» І ў гэтае імгненне сарвалася з нябёсаў адна зорка... за ёй другая... і ён замёр, ашаламлены...

Нясьцерпна, што яго ня стала.

* * *

Зрок слабее... На вачах маіх многае згарэла і шмат хто пагас.

І што?..

А нічога. Як кажуць японцы: колькі ні глядзі, а таго, чаго нельга ўбачыць, ня ўбачыш.

* * *

У Міхася Стральцова ў вершы «Глухата» два апошнія радкі:

Знакі прыпынку

**УЛАДЗІМЕР
НЯКЛЯЕЎ**

астатніх старонні, ціхі і строгі. І было відаць, хто яму і каму ён роўня.

Яго месца побач з Купалам, Коласам, Багдановічам... З сучаснікаў — побач з Барадзіліным.

У ягоны неўладкаваны побыт зьяўляліся выпадковыя і невыпадковыя людзі, мяркуючы, што прыносяць сяброўскую спагаду. Але прыносілі толькі ўласную нясьцерпнасць і — праз тое — алькаголь, які быў адзіным ягоным сябром. Можна сьцьвярджаць, што ворагам, але ворагі нашы і ёсьць нашы сябры.

Памёр ён не праз гэта... Як паляўнічага губіць паляваньне, воя — вайна, так паэта — паэзія. Губіць няўмольна — і тым непазьбежнай, чым больш удачы ў паляўнічага, адвагі ў воя і таленту ў паэта.

Напісаў ён ня многа... Выдыхаючы ў вершы ўсяго сябе, колькі цябе ёсьць, многа не напішаш. Многа — гэта пустата. А ў яго амаль кожны радок — крывацок, намаганьне духу. Барацьба

Нянавісьці да сябе
Празь сьцяну не пачую.

Калі *глухата*, дык, канешне ж, *не пачую*. Але ці не дакладней было б — не па слыху, а па руху, па сэнсе — *не адчую*? І нават ня ў будучым часе, а ў цяперашнім: «Нянавісьці да сябе празь сьцяну *не адчуваю*». Ня столькі празь нейкую сьцяну рэальную, колькі праз тую, якая ў табе самім.

Зрэшты, пра што пытаюся?.. Стральцоў сам напісаў радок, які быў мне некалі рухам паказаны:

І не даецца сэнс, нібы руцэ паветра.

І ён хапаў тое паветра, хапаў... Не ўхапіўшы, сагнуў локаць правай рукі — і зверху на яго далонь рукі левай: «Во!»

* * *

Літоўцы ў парку Грутас пад Друскенікамі музэй зрабілі, сьцягнуўшы ў лес пры беразе возера ўсіх бронзавах леніных, сталіных ды іншых правадыроў, колькі ў Літве іх іншых правадыроў, колькі ў Літве іх знайшлося. Бібліятэку з экспанатамі

сталінскіх часоў і творамі правадыроў змайстравалі, і ў бібліятэцы той (на сьцяне на чырвоных пыльдачках) дзьве цытаты зь Леніна (пад ягонымі партрэтамі):

«Запомните. На Россию мне наплевать, ибо я большевик!»
«Будьте образцово беспощадны! Расстреливать никого не спрашивая и не допуская идиотской волокиты!»

Такі вась «лучший сын России», як пісаў пра яго... ды ці мала хто і што пісаў. У тым ліку і я ў паэме «Вера»: «Ёсьць вера веры, гэта вера — Ленін». Радкі з паэмы лёгка выкінуць. Нешта ці некага выкінуць зь сябе куды як цяжэй.

* * *

Грамадзяне і дзяржава...

Менск, 1975 год. Па горадзе пайшлі маршрутныя таксоўкі, еду на Курасоўшчыну. Таксіст, з усіх сабраўшы грошы, білетаў не дае нікому. Па дарозе спыняюць кантралёры, таксіст хапаецца за білетную стужку, але адарваць не паспявае. Пасажыры (усе як адзін!) пачынаюць крычаць, што ён раздаваў білеты... «Дык дзе вы іх падзелі?» — зьдэліва пытаецца адзін з кантралёраў, і мужык побач са мной адказвае: «Зьелі!..»

Менск, 2005 год, еду ў маршрутнай таксоўцы ў Лошыцу, таксіст зьбірае грошы, не выдаючы білетаў. Спыняюць кантралёры, пасажыры (усе як адзін!) пачынаюць крычаць, што ён даваў білеты. Кантралёры зьдэліва пытаюцца: «Дзе ж вы іх падзелі?» — і мужык побач са мной адказвае: «У сраку засунулі!..»

Праз трыццаць гадоў у таксоўцы ехалі зусім іншыя людзі па сталіцы зусім іншай дзяржавы, але толькі *зьнешне* іншыя людзі па сталіцы *зьнешне* іншай дзяржавы. Унутрана яны, якімі былі, такімі і засталіся. Прынамсі, такімі ж засталіся яны ў перакананьні: «Мы разам з таксістам (няхай нават злодзеям) — гэта адно, сваё, а дзяржава (разам зь яе кантралёрамі) — гэта іншае, чужое (калі не варажае)».

У 1975 годзе білет каштаваў 20 капеек, у 2005 — 1300 рублёў. У 1975 годзе таксіст адрываў (павінен быў адрываць) білеты ад стужкі, у 2005 — прабіваў (павінен быў прабіваць) праз касавы апарат. Больш аніякіх зьмен за 30 гадоў не адбылося. Ну, калі не зважаць на лексычныя...

АНАТОЛЬ ІВАШЧАНКА

Ты

Дачцэ

Ці памятаеш, быў туман,
як ты прыйшла. І месяц цэлы
ты празь яго на сьвет глядзела,
і сьнілася табе зіма.

Ці памятаеш? Пэўна, не, —
зіма пасья была наяве.
яна табе сьпявала: «Ave!»,
каб месца саступіць вясне.

Вясной у татавых вачах
плылі сумёты ды намёты.
на сьнезе белы птах свабоды
да нас зьяўляўся па начах...

А потым у належны час,
забыўшыся на першамову,
ты вывучала нашы словы,
а мы вучыліся маўчаць.

Ці памятаеш, быў туман,
як ты прыйшла. А сеньня — сьвята
тваё і пралетарыята,
і сон наяве, і зіма.

*6 — 7 лістапада 2006***АЛЕСЬ АРКУШ**

зь пігулкай цытрамону
засынаю ў абдымках
як маленькі хлопчык
з плюшавым мішкам

столькі ў гэтага сьвету
праблемаў
што галава ідзе
кругам

АЛЕСЬ МАКРАЦОЎ

Нібыта шэдэўр
бяз рамы —
народ
без сваёй
дзяржаўнасьці...

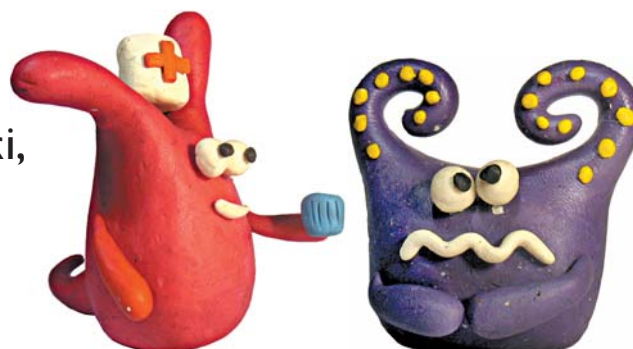
УДАКЛАДНЕНЬНЕ

Непамыснасьць: як выявілася, верш, надрукаваны ў №2 «НН» пад псеўданімам «Алена», насамрэч ёсьць вольным перакладам на беларускую мову верша расейскамоўнага паэта зь Віцебску Мікалая Намесьнікава «Заросший пруд, заглохший сад...». Перакладам, вярта зазначыць, тонкім і таленавітым. Просім «Алену» болей так і не рабіць і не саромецца падпісаць пераклад перакладам. Спадара Намесьнікава перапрашаем.

Што робіць доктар?

У таго, хто есць нямытыя яблыкі,
можа забалець живоцік.

Доктар дае парашок,
каб живоцік не балеў.

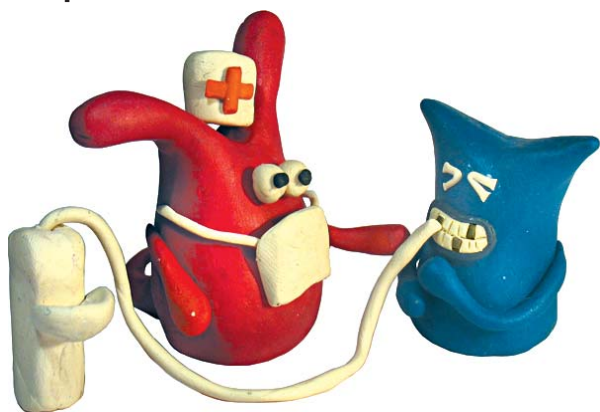

Вірус грыпу

Доктар ставіць хвораму градусьнік,
каб праверыць тэмпэратуру,
і робіць адвар зь лекавых зэлак,
каб не балела горла.

Узімку вельмі лёгка прастыць.

Калі баляць зубкі, доктар іх лечыць
спэцыяльнай машынкай.

Каб зубкі не псаваліся,
трэба іх чысьціць!

Капітан Танака ©

Ад «Zet» да Ялфімава

25 лютага ў КЗ «Мінск» пройдзе «Рок-каранацыя». Сярод намінантаў — рэпэр Кроў і гурт «Zet». Упершыню ўдзельнічае расейскі гурт.

Шмат каму мінулае «Каранацыя» запамнілася зьяўленьнем у залі Мілінкевіча і адмовай з гэтай нагоды рок-каралёў «J-Mors» выходзіць на сцэну. Але ня тое было галоўнае. «Рок-Каранацыя-2005» была больш маштабным мерапрыемствам за «Каранацыю» папярэдніх гадоў. І яна працягвае расьці. Сёлета зьявяцца новыя намінацыі: адзначыць найлепшых мэталістаў, растаманаў, нават шансаньне. Знайшлося месца як для рэпэра Крова, так і для Пятра Ялфімава, — яны намінуюцца, адпаведна, на «Хіп-хоп выканаўца году» і «Поп-рок выканаўца году».

У сьпіс кандыдатаў трапілі толькі тыя, хто цягам 2006 г. выдаваў альбомы (усяго такіх — ля шасьці дзясяткаў). Улічвалася таксама актыўная канцэртная дзейнасьць і стала прэсутнасьць выканаўцы ў інфармацыйнай прасторы цягам году.

У журы тры дзясяткі экспертаў: журналістаў і крытыкаў, тэле- і радыёведоўцаў, музыкаў і прадусэраў, рок-паэ-

Таварыш Маўзэр

16 лютага ў клубе «Арэна» адбудзецца прэзэнтацыя новага альбому «Радасьць» гурту «Таварыш Маўзэр». Пачатак у 19.00. Даведкі: 649-08-88, 766-24-25.

таў і мэнджэраў.

На цырымоніі будуць і тыя, хто ня выдаў дыску, але адзначыўся ў 2006-ым. Напрыклад, ляўрэаты «Басовішча» — гурты «Paragon» і «S.D.M.»; пераможцы «Рок-Кола» — смаленскі гурт Deimos, які лепей за ўсіх сьпявае песьні «Мясцовага часу»; магілёўскі дэсант у складзе гуртоў «Nevma», «Tav.Mauzer» і блюзмэнаў з «White Night Blues». Дарэчы, «S.D.M.» і «Deimos» маюць узяць удзел у галія-канцэрце фіналістаў «Рок-Кола», які пройдзе ў Полацку на дзень раней за

«Каранацыю». А потым — на аўтобус і ў Менск.

Летась на каранацыі было забаронена зьяўляцца гуртам, якія «засьвяціліся» падчас канцэрту на плошчы Бангалор на 10-годзьдзе кіраваньня Лукашэнкі. З гэтай прычыны на адзін вечар «Нейра Дзюбель» ператварыўся ў гурт «ВП», а «Крама» — у «Ігар Варашкевіч і К». Што сёлета? Арганізатары ўпэўнена кажуць: усе, хто будзе адзначаны ў намінацыях, на сцэну «Казы» выйдуч.

Сяргей Будкін

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

У ролі Вылівахі — Вудзі Алэн

Сэнсацыя (Скоор)

Вялікабрытанія — ЗША, каляровы, 96 хв.

Рэжысэр: Вудзі Алэн

Ролі выконваюць: Скарлет Ёхансан, Вудзі Алэн, Г'ю Джэкман, Кевін Макнэлі, Ён Макшэйн

Жанр: Камэдыя

Адзнака: 7 (з 10)

Малая журналістка Сондра Пранскі ў кампаніі зь недарэкам-ілюзіяністам па наводцы прывіда-рэпартэра ловяць сэрыянага забойцу-арыстакрата.

Камэдыйную парачку складаюць Скарлет Ёхансан і сам Вудзі Алэн — і болей выгнанчанага, іранічнага й пацешнага дуета ўявіць немагчыма.

Гераіня Ёхансан толькі пачынае працаваць журналісткай і мае схільнасьць спаць з кожным, каго пераследуе. Гэта кампэнсуецца натхненьнем, калі гутарка заходзіць пра зубную эмаль (сямейная традыцыя стаматолягаў-гігіеністаў).

Чараўнік Сід па мянушцы Цудзіні даводзіць да ручкі ўсіх картачнымі фокусамі, мітусіцца, камплексуе і ўрачыста грае ролі ілжэтаты Сондры, што неабходна, каб выкрыць арыстакрата.

Але сьледзтва сутыкаецца з мэлядраматычнымі перашкодамі: меркаваны забойца (Г'ю Джэкман) — пекны малады чалавек, у якога адразу закахалася гора-журналістка; і каханьне гэта ўзаемнае.

«Сэнсацыя» — другі лэнданскі фільм Вудзі Алэна і другая яго стужка са Скарлет Ёхансан. У адрозьненьне ад трагэдыйнага «Матч Пойнту», «Сэнсацыя» лёгкая й пяшчотная, расквечаная «аленізмамі» зь лэнданскімі інтанацыямі.

«Я быў выхаваны ў юдаізьме, але перайшоў у нарцызізм... Ты з артадаксаль-

най сям'і — ці прымуць яны сэрыянага забойцу?» Пікіроўкі паміж героямі проста чароўныя, а арыстакратычныя манеры Старога сьвету ідэальна прыстасаваныя для іранічных забавак Вудзі Алэна.

Але самую залімітную пацеху разыгрывае 70-гадовы Алэн на чоўне Харона. Чарговыя фокусы пад навязліваю музыка «маленькіх лебедзяў» — безнадзейны й геніяльны аптымізм, настолькі кінэмаграфічны, што хочацца пажадаць рэжысэру яшчэ сотню падобных фільмаў.

Сэнсы ў кінатэатры «Перамога» з 23 па 26 студзеня а 19.00, 27 і 28 студзеня — а 17.00 і 19.00.

Андрэй Расіньскі

ДНІ ГАБРЭЙСКОЙ КНІГІ

**Павал Касьцюкевіч
у Нацыянальнай бібліятэцы**

З 30 студзеня па 4 лютага ў Нацыянальнай бібліятэцы пройдуць Дні габрэйскай кнігі. У рамках Дзён — прэзэнтацыя кнігі Этара Керэта «Кіроўца аўтобусу, які хацеў стаць богам». На беларускую мову яе пераклаў Павал Касьцюкевіч.

...дзеля захавання энэргетычнай бяспекі кіраўніцтва сапраўды пайшло на супрацоўніцтва з д'яблам і чортам.

— Кажэце, таварыш Сідорскі, ёсць праблемы з ацяпленнем у Смургонях? Ясна. Зараз павялічым ціск у трубе.

...урад літаральна ўспрыняў інструкцыю «пракладаць новыя трубы да партоў, дзе мы будзем купляць нафту».

— Лепш бы мы, спадар Сямашка, склеілі ласты яшчэ ў Драздах.

літаратурны сшытак «НН»

студзень 2007

Хадановіч не карыстаецца tut.by	19
Валер Мазынскі. Урокі нравственнаці	20
Тацяна Барысік. П'яніцы пра сябе	21
Даніла Жукоўскі пра кнігу Віктара Сазонава	22
«Псэўданімы — гэта мае жыццё». Гутарка зь Янкам Саламевічам	24
Палец Зянона. Мініатура Юр'я Юркаўца	26
Павал Абрамовіч. Небясьпечнае пачуццё	26
Уладзімер Някляеў. Знакі прыпынку	27

год паэзіі

Анатоль Івашчанка. Ты	28
Алесь Аркуш. «Зь пігулкай цытрамону...»	28
Алесь Макарацоў. «Нібыта шэдэўр...»	28

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Уладзіславу Д-ру-З-му. Пішаце прафэсійна, але тое, што даслалі — не для «НН». Мы аддаем перавагу аналізу канкрэтных крокаў і ўчынкаў палітыкаў — таго, што вывяраецца фактамі.

Паўлу Б. з tut.by. У вершах «Дзіўны позірк у адчаі...», «Вуснаў цёплых рух прыемны...» ёсьць радкі і строфы, якія моцна кранаюць. Варта да іх вярнуцца і дапрацаваць. Астатнія — творы асабістыя, староньняму чытачу аддаваць іх ня варта.

Газэта «Наша Ніва»

шукае добраахвотных
распаўсюднікаў

звяртацца на электронныя адрасы
nn@nn.by або dastauka@tut.by

А ты падпішыся!

Каб
рэгулярна
атрымліваць
«Нашу
Ніву»,
проста
паведаміце ў
Рэдакцыю
свой адрас.
Адначасова
Рэдакцыя
звяртаецца з
просьбай
ахвяраваць на
выданьне.
Дэталі —
старонка 17.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ПРАЦА

Шукаем няню для беларускамоўнага хлопчыка (2 гады). Поўны працоўны дзень. Добрая аплата. Т.: 661-64-40

Яксна выканаю пісьмовыя працы па беларускай гісторыі, літаратуры, мове. Звяртацца загадзя. Т.: 101-03-24. Юрась.

Яксны набор, рэдагаваньне тэкстаў па беларускай мове. Звяртацца загадзя. Т.: 101-03-24. Юрась

ВІТАНЬНІ

Кастусь Лукашоў! Трымайся! Бог дае выправаваньні тым, каго любіць. Яна 14!! Брат

Мусік, віншую цябе з Тацяніным днём. Студэнцкага табе настрою і настаўніцкай цярыпавасці. Любімая дачка і нелюбімы зяць

КНІГІ

«Шоў беларушчыны» — тэкст беларускай хрысьціянскай віктарыны — на www.sieviarynets.net

Прапаную кнігі: Тарашкевіч «Беларуская граматыка» Нью-Ёрк, факс. 1929, Гётэ «Фауст», «Наша Ніва» 1906—1908, «Энцыклапедыя гісторыі Беларусі» I—5 т., Кацар «Беларускі арнамент», «Беларуская вышыўка», Туронак «Беларусь пад нямецкай акупацыяй ды іншае, гісторыя, этнаграфія, мова, мастацкая, архітэктура. Т.: 753-70-05

ПАДАРОЖЖЫ

Зьміцер Каспяровіч і Антось Астаповіч запрашаюць у падарожжа 28 студзеня (нядзеля) па Воранаўскім раёне па маршруце: Менск—Гайцёнышкі—Канвельшкі—Болецнікі—Нача—Радунь—Беняконі—Пеляса—Менск. 4 лютага (нядзеля) — «Гістарычная Мастоўшчына»: Мікелеўшчына—Дубна—Пескі—Белавічы—Пацавічы—Самуйлавічы—Дольныя—Вялікая Рагозьніца—Крамляніца. 10—11 лютага: Вільня—Коўна—Кейданы. Т.: 292-54-58, 029-622-57-20, 029-509-12-16, 110-19-28, 029-573-88-17

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМІ

Пану Усыціну зь Вёскі Буканосава Маг. г. Вы пішаце, што «Сельскі Вестнік», «Дружэскі Рэчы» і другія падобныя ім газэты каштуюць вельмі танна, — ото ж ведайце, што яны дастаюць ад правіцельства на падмогу грошы. Мы, ня маючы з правіцельства нічога супольнага, нікуль не дастаем грошай на падмогу, вось і трудна цяпер танней прадаваць «Нашу Ніву». Як толькі ў нас газэта пачне даваць даход, тагды паменшым цану на яе. Просім пісаць да нас, што робіцца ў Вашай вёсцы і ў ваколіцы.

«НН». №5. 1906

Наша Ніва

незалежная газэта

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:
З. Вольскі (1906), А. Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А. Луцкевіч,
У. Зямляроўскі (1920), С. Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская
шэф-рэдактар Андрэй Дынько
фотарэдактар Арцём Лява
галоўны рэдактар Андрэй Скурко
мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі
выдавец і заснавальнік Міцкоўскі фонд выданьня газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Ссылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф. Скарыны, 79. Рэдакцыя ня мае адказнасці за змест разглянутых абвестак. Кошт свабодны. Пасведчаньне аб рэгістрацыі прыярытэчнага выданьня №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: 220030, г. Менск, вул. Калектарная, 20а-112. Р/р 3015212000012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 2221. Газэта выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друку 23.00 24.01.2007.

Замова № 467.

Рэдакцыйны адрас: Калектарная, 20а-112.